

DOLENJSKI GOZDAR

Glasilo Gozdnega gospodarstva Novo mesto

Leto IX. 1972

Št. 4

D O L E N J S K I G O Z D A R
GLASILO KOLEKTIVA GOZDNEGA GOSPODARSTVA
N O V O M E S T O

Novo mesto, januar 1973

Številka 4

Letnik IX.

IZDAJATELJ: DELAVSKI SVET GOZDNEGA GOSPODARSTVA NOVO
MESTO

UREJA UREDNIŠKI ODBOR: urednik ing. Petrič Jože in
člani Markovič Franc, Falkner ing. Jože, Piškur ing.
Jernej, Klančičar ing. Slavko, Vidervol ing. Jože in
Hočever ing. Tone.

V S E B I N A

Stran

1. Nadaljevalni seminar iz gozdnogojitvenega načrtovanja na GO Straža	1
2. Vrednostni prirastek in njegov pomen pri gospodarjenju z gozdovi	9
3. Drevesničarstvo v Avstriji in Nemčiji	11
4. Predstavniki sindikata gozdnih gospodarstev so razpravljali o TOZD	27
5. Ekskurzija straških gozdarjev na gozdni obrat Litiya	29
6. Kako je z beneficiranim stažem gozdnih delavcev - sekačev?	32
7. Gozdna mehanizacija v območnem načrtu	33
8. Delavska kontrola	47
9. Problemi stanovanj naših delavcev	48
10. Konstituirana je skupščina izobraževalne skupnosti gozdarstva	50
11. Pojdimo v korak s časom	56
12. Izobraževanje delavcev	57
13. Še na mnoga leta tovariš Andoljšek!	59
14. Desetletni program gradnje gozdnih cest (povzetek iz območnega načrta)	60
15. Poročilo komisij Novolesa in GG za integracijo Novolesa in GG	73

NADALJEVALNI SEMINAR IZ GOZDNOGOJITVENEGA NAČRTOVANJA NA GO STRAŽA

Prvi del seminarja iz gozdnogojitvenega načrtovanja, ki se je odvijal v "Gojzdku" je za nami. Rastiščne zmogljivosti smo predhodno obdelali, sicer ne bi bile vsebovane osnove, ki so podlaga za določitev kratkoročnih ciljev.

Tokrat smo se namenoma, zaradi poenostavitve izmer in cenitev nahajali v enodobnem bukovem gozdu. Revirni gozdarji so izračunavali kosmato vrednost sestoja in tekočega prirastka. Velja namreč pravilo, da so naloge gozdarja oprte na študij in spremljavo prirastnih veličin.

Na strokovnih ekskurzijah v inozemstvu na katerih je bila večina strokovnega kadra, smo zmeraj občudovali strokovnjake, ki so pred nami razgrnili terenske karte - delovne, vse dogajanje pa so prikazovali v številkah. Plastični prikaz vrednosti (Izračunali so jo za vsak del sestoja) sestojev, prirastkov, divergenca, rastnost napram plodnosti, je bil podan na posnemanja vreden način. Biološke elemente so povezali s strokovnim vloženim delom, ki se je odražal večinoma v številkah. Številčni prikaz je pač najboljši pokazatelj.

Nasprotno temu pa moramo priznati, da obiskovalcem naših gozdov prav malo povemo v biološko-ekonomskem jeziku. Izvzeti moramo "prihodnje" intenzivne nasade. Navadno se dogaja, da se v lepih sestojih radi pohvalimo, morda z velikimi lesnimi zalogami, gostoto frekvenco lepih osebkov, v slabih sestojih pa potarnamo. V mislih imamo slabo rastnost, ki je trenutni odraz rastišča, dobroto tal pa ocenjujemo opisno. Za finančno vrednost, oziroma zmogljivost pa največkrat ne vemo.

Gojitveno načrtovanje sloni na določenih osnovah, ki so predmet daljšega, slabega opazovanja in študija. Ena izmed osnov je poznavanje vrednosti sestoja in prirastka (tekočega in dobnege). Študij prirastnih trendov nam pove, kdaj moramo dele sestojev pomlajevati. Operiramo z rastnostjo in plodnostjo, na katere gozdar vpliva v mejah gojljivosti osebkov znotraj rastiščnih prilik. Divergenco teh odvisnic pa ne izražamo opisno, temveč tudi numerično.

V gozdnogospodarski enoti Soteska smo v ta namen izločili štiri ploskve 50 m x 50 m tako, da smo slučajno izbrali reprezentirajoči del enodobnega čistega bukovega gozda. Meje P1, P2, P3, P4 smo označili. Iz dvovhodnih tablic je po predhodno izmerjeni

lesni gmoti srednjega drevesa kubatura padla v devet. To je Scchaefferjev tarifni razred, oz. tarifa, ki velja za enodobne gozdove. Ta tarifa torej velja za vse štiri poskusne ploskve. Grupe revirnih gozdarjev so ločeno za izbrano površino gozda posebej evidentirali posamezno drevo po stopnji in vsebini tako, da je bila netto masa posameznega drevesa razčlenjena na sortimente, v absolutnih količinah. Podatke smo zaokroževali na 0,1 m³ natančno. Sistematična napaka, ki bi pri cenitvi nastala, je bila, če ne odpravljena pa vsaj omiljena s tem, da je več revirnih gozdarjev hkrati cenilo isto drevo. Kriterij za ocenjevanje je bil po veljavnem "standardu iz 1967 leta", ki je spričo razvoja v lesni industriji zaostal, tako kot cene lesa. Pri cenitvah je namreč boljši ostrejši kriterij. Dolžino sortimentov na stoječem drevesu smo določevali z okularnim premikanjem štirimetrške late z metrsko označbo.

Problem predstavlja cenitev premera v določenih višinah, ker nahajamo v gozdu debla raznih oblik. Cenili smo padec premera na tekoči meter in tako zajeli lesno gmoto, ki jo določa formula $V = g \cdot h \cdot f$. Neprava obličnica "F" je odvisna od višine drevesa in oblik debela. Ekvivalentno temu je vsebina odvisna od oblike debela (stožčasta, neiloidna, poraboloidna itd.).

S cenitvijo absolutnih kubatur sortimentov na stoječem drevesu pa smo hoteli zajeti sproti te oblike debel. Poudarjeno je bilo, da je bila to absolutna cenitev sortimentov blizu relativni, ki uvršča drevesa v posebne razrede z ozirom na procentni delež, določenih sortimentov. (Glej Gozdarski vestnik letnik XXVIII št. 7-8 "Določanje vrednosti in vrednostnega prirastka sestoja" ing. Marjan Kotar, Velike Lašče).

Manual lesne zaloge in razčlenitev sestoja po sortimentih smo po končani cenitvi obdelali oz. obračunali. Razliko dobljene netto vsebine od tablične smo izravnali po udeležbi - zastopanosti sortimentov. Manual prilagam kot sestavni del članka in ga zaradi enostavnosti ne bom posebej opisoval.

Navajam podatke za tretjo poskusno ploskev, ki so jo ocenili revirni gozdarji Turk Karel (zapisnikar), Pureber Stane, Mirtiž Franc in Pirc Stane. Število drevja v 110 let starem sestoku znaša preračunano na 1 ha gozda 272 kom, ki da po deveti tarifi 560 m³ brutto lesne mase, oziroma 519 m³ netto oblovine in prostornine. Delež sortimentov je sledeč: 15 % je furnirske hlodovine, 25 % hlod. za luščenje, 26 % žagarske I. II. III. P hlodovine, 4 % jamskega lesa in 30 % prostorninskega lesa. Omeniti

moram, da smo z ozirom na pojav rdečega srca (izkušnje revirnega gozdarja in iz drugih pribeležk) v tem SV podaljšku Roga 10 % furnirske hlodovine deklasirali v razred hlodov za luščenje. Absolutna vrednost sortimentov pomnožena s prodajnimi cenami nam da kosmato vrednost sestoja (glej obrazec). Če odštujemo od prodajnih cen stroške sečnje in izdelave, spravila, prevoza, skladiščenja, stroške gojitve in varstva, urejanja in izgradnje ter vzdrževanja cest, z vsemi dajatvami na enoto mere, dobimo čisto vrednost sestoja.

Pristop k določitvi tekočega prirastka sestoja je bolj ali manj enostaven. Poslužili smo se metode izvrtkov - Klepčevih tarifno deferenčnih odstotkov. Zaradi boljšega predstavljanja jih prikazujemo v posebnem obrazcu, ki je tudi sestavni del tega sestavka.

Seštevek prirastkov po posameznih debelinskih stopnjah nam da brutto prirastek na 1 ha gozda. Netto prirastek smo razčlenili po sortimentih po deležu, ki smo ga dobili za sestoj. Seštevek zmnožkov (sortimenti + cena) nam da kosmato oziroma čisto vrednost tekočega prirastka, če smo od brutto cen odšteli vse stroške z dajatvami. Za tretjo poskusno ploskev smo dobili kosmato vrednost 1 ha sestoja 132.540,00 din bruto prirastek po masi znaša 12,84 m³/ha, oziroma 11,30 m³/ha netto, kar da 2.901,71 din kosmate vrednosti priraščanja na 1 ha na leto.

Izračunavanje kosmate vrednosti je kljub neurejenosti trga še dokaj enostavno, prikaz čistih vrednosti sestoja in prirastka, pa je zaradi nekaterih nejasnosti v strukturi stroškov, težka. Iz povprečij podatkov za lansko leto smo dobili sledeče stroške po fazah za oblovino:

sečnja in izdelava	63,00 din/m ³
spravilo	58,00 din/m ³
prevoz	43,00 din/m ³
sklad. stroški	29,00 din/m ³
Skupaj	193,00 din/m ³

Biol.v. (BA)	44,00 din/m ³
str. urejanja	4,10 din/m ³

"ostali stroški" so vsebovani v teh cenah.

Oddelek 22 v gge Soteska je glede izkoriščanja nekoliko boljši kot povprečje glede sečnje in izdelave, spravila in prevoza itd. Postane pa gozdarju kmalu nejasno, ker z odštevanjem stroškov že pri žagarski hlodovini dobi negativen predznak, kaj šele pri

jamskem lesu (trenutno je cena za 1 m³ nekoliko nad žagarsko hlodovino, je pa to le trenutno) in prostornini. Dejstvo je, da je več pokritja v furnirju in luščanju, toda z ozirom na razmeroma nizek delež teh sortimentov si zastavljamo nejasna vprašanja.

Prostorninski les bremenijo visoki stroški:

sečnja in izdelava	74,25 din/m ³
spravilo	67,50 din/m ³
prevoz	49,50 din/m ³
sklad. stroški	<u>33,75 din/m³</u>
Skupaj	225,00 din/m ³
Biol.v. (BA)	22,50 din/m ³
stroški urejanja	2,00 din/m ³

V tako številčnem prikazu so zapopadeni vsi stroški z dajatvami.

Čiste vrednosti sestoj in prirastka so finančni odraz rastišča, zato je k temu delu naloge obvezno pristopiti. Pri tem ne smemo omenjati cene lesa na panju, ki je neka druga vrednost: odraz rastišča in človekovih vplivov.

Prvi del naloge je tako zaključen, vprašanje pa je, kdaj sestoj pričeti pomlajevati. Vprašanje je težko in pristop k odgovoru zahteva rezimiranje zaključkov, ki smo jih z analizo dobili in dodati poleg drugega še zakonitosti prirastnih krivulj. Lastnosti in pomen teh zakonitosti so poznane iz literature. Poseben poudarek moramo posvetiti dobremu prirastku, katerega krivulja po vrednosti počasi kulminira. Razmeroma zgodnje presečišče krivulj tekočega vrednostnega prirastka, ki kmalu in ostro kulminira, z dobnim vrednostnim prirastkom nam pove, da moramo potrpežljivo pomlajevati, pri čemer na sestoju ne izgubljam, temveč še pridobivamo. Osnovna naloga je torej poznavanje in spremljanje prirastnih veličin, ki nakazujejo pričetek pomlajevanja sestojev, oziroma delov sestoj. Zavedati se moramo, da te zakonitosti veljajo tam, kjer divergenca oz. razhod med rastnostjo in plodnostjo ni velik. Za tako ukrepanje pa je potrebno sestoj, kot največje narodno bogastvo spremljati.

Za presečišče premic, oz. pričetek pomlajevanja, zadošča tudi enkratna analiza sestoj, ki mora biti opravljena v približno zrelem delu sestoj. Pri tem ocenjujemo sortimentacijo, ki je

bila v sestoji pred določenimi leti in kakršno dejansko imamo v času cenitve.

Po končani obravnavi je sledila diskusija. Izračunali smo namreč tudi povprečno ceno hlodovine, po veljavnem ceniku. Ponderirana vrednost je dala 300,00 din/m³. Sestoj in zastopanost vrednih sortimentov sta nadpovprečna, kar da pomislek, da se gozdarjem tudi v bodoče ne obetajo preveč cvetoči časi. Zna se namreč zgoditi, da s povečanjem cen lesnim sortimentom stopi v veljavo standard, zadrževanje stroškov po enoti pa je bolj ali manj počasen proces.

V diskusiji je padla tudi misel, da bi bilo potrebno odkazovati po vsebini, podobno cenitvi sortimentacije, kar bi predstavljalo zelo dobro podlago za plan. S strokovno obdelavo in težnjo k čim natančnejši izmeri na stoječem drevju, pa bi bilo možno izpeljati plačilo delavcev po številu drevja. Korak je sicer nekoliko negotov in tvegan, bo pa nujen, če bomo hoteli na eni strani poudariti strokovnost in razbremeniti tako drago premerbo lesa. Za začetek bomo napravili nekaj "tipalk" po gozdnogospodarskih enotah, kjer bi tako plačano cenitev izravnali po kamionski oddaji.

Prav dobrodošle bodo kritične pripombe glede te misli, ki jih bomo upoštevali pri naših poskusih. Izpeljava oziroma prehod na tako plačevanje po številu drevja, pa bo prej ko slej nujen, če bomo hoteli imeti na terenu strokovnjake, ki bodo glavni del svojega delovnega časa usmerili v strokovno delo, ne pa na več ali manj rutinska manj kvalificirana dela. Verjetno bo tako delo pritegnilo gozdarja in aktiviralo učno snov iz šol, za katere naša družba daje ogromna sredstva.

ing. Jernej Piškur

xXx

Drevesna vrsta Bukev

Soteska odd. 22

Površina 0,25 haDatum 30.X.1972

MANUAL LESNE ZALOGE IN RAZČLENITEV SESTOJA PO SORTIMENTIH

Zapisal TURK KAREL

Stop.	Št.drevja	T	Masa	Sortim.	0,1 m ³	0,2 m ³	0,3 m ³	0,4 m ³	0,5 m ³	Skupaj	Opomba
3		0,14		F							‰
4		0,32								18,90	
5	3	0,58	2	Števílo			5	11	26	- 1,90	
6	6	0,92	6	Masa			1,50	4,40	13,00	17,00	15 ‰
7	13	1,33	17	L							
8	14	1,81	25							31,00	
9	16	2,37	36	Števílo	4	7	16	26	28	+ 1,90	
10	10	3,00	30	Masa	0,40	1,40	4,80	10,40	14,00	32,90	25 ‰
11	5	3,70	19	Ž b, ll, lll							
12	1	4,48	5								
13	Skupaj 68			Števílo	2	16	20	39	20		
14				Masa	0,20	3,20	6,00	15,60	10,00	35,00	26 ‰
15				Jam.l.							
16											
17				Števílo	8	17	2				
18				Masa	0,80	3,40	0,60			4,80	4 ‰
	Skupaj 68		140,0	Prst.l.							
				Števílo	5	13	24	32	20		
				Masa	0,50	2,60	7,20	12,80	10,00	40,00	30 ‰
				Cel.odp.							
				N masa						129,70	100 ‰

PRI RASTKA

[illegible]

PRIRASTEK ZA OBRAVNAVANO PLOŠKEV V 000. 22

SOTESKA

Površina 0,25 ha

Datum 30.X.1972

Zapisal TURK KAREL

Deb. st.	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Pov. št. letnic na 2,5		21	20	18	17	16	13	15	14	13	13	12	12	12
Zv %		3,5	2,7	2,5	2,1	1,9	1,8	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,2
m ³ v deb. stup.			2	6	17	25	36	30	19	5				
Z m ³			0,05	0,15	0,36	0,48	0,65	0,48	0,29	0,75				
Z m ³ /ha			0,20	0,60	1,44	1,92	2,60	1,92	1,16	3,00				

Celjkupen prirastek 12,05 m³ brute/ha
11,30 m³ nettc/ha

VREDNOSTNI PRIRASTEK IN NJEGOV POMEN PRI GOSPODARJENJU Z GOZDOVI

Intenzivno gospodarjenje z gozdovi zahteva detaljno gozdno gojitveno načrtovanje. Pri načrtovanju se mora načrtovalec opirati na prirastoslovne veličine, ki mu za dani sestoj v danem času in danem okolju nakazujejo gojitvene ukrepe.

Zraven bioloških, pedoloških in fitocenoloških spoznanj o danem sestoju sta merodajna pokazatelja ukrepov v sestoju tudi tekoči in povprečni dobni prirastek po masi in vrednosti in njun trend razvoja. Z analizo vrednosti teh dveh prirastoslovnih veličin se srečujemo predvsem pri obnovi sestojev, oziroma nam povesta kdaj začnemo sestoj pomlajevati. Prav tako pa nam njun odnos po masi in vrednosti nakazuje tudi ostale gojitvene ukrepe.

Pri tem je važnejši povprečni dobni vrednostni prirastek, ker nam nakazuje povprečno proizvodnjo sposobnost rastišča v daljšem obdobju in ni v toliki meri odvisen od vplivov okolja, kot tekoči, čeprav je s tem v tesni zvezi.

Kulminacija povprečnega dobnega vrednostnega prirastka nam pove, da je dal sestoj do te starosti največ po vrednosti in da se bo od sedaj naprej njegova vrednost zmanjševala. To je čas, ko gozdar začne sestoj pomlajevati saj je dobil iz njega maksimalno vrednost. Ta kulminacija nastopi, ko krivulja tekočega vrednostnega prirastka seka krivuljo dobnega vrednostnega prirastka. To se zgodi le, če je ravnost sestoja enaka plodnosti rastišča. V drugačnem primeru pa dobni vrednostni prirastek ne bo dosegel tekočega in bi bilo čakanje na ta čas gospodarsko neutemeljen. V takih primerih je sestoj že prej "zrel" za posek.

Krivulja povprečnega dobnega prirastka ima po vrednosti, življenjski dobi sestoja, naslednje lastnosti:

- kulminacija je razvlečena in brez ostrega vzpona in padca. Tako je pomlajevalna doba sestoja daljša in brez nevarnosti da bi na vrednosti kaj izgubili.
- čas kulminacije je odvisen od rastišča. Čim boljše je to, tem prej kulminira vrednostni prirastek.

- čim bolj je sestoj kakovosten in je cena sortimentov odvisna od premera, tem večji je interval med kulminacijama dobne-
nega prirastka po masi in vrednosti.

- trend vrednostnega prirastka nam nadomešča tudi obhodnjo.

Izračun tekočega prirastka je znan, dobne-
ga pa dobimo tako; da
lesno maso določene starosti sestoj delimo s številom let. Pri-
rastek po masi je lahko izračunljiv in se pri tem poslužujemo
že znanih metod. Težje je določiti oba vrednostna prirastka,
saj zato še ne obstojajo najprikladnejše in najracionalnejše
metode. Metoda, ki smo jo uporabili pri določanju vrednosti se-
stojev in iz te vrednosti prirastka je že opisana v članku "Na-
daljevalni seminar iz gojitvenega načrtovanja" ing. Jerneja
Piškurja in je tu ne bom posebej opisoval.

Za odločitev ali naj začnemo s pomlajevanjem ali ne zadostuje
že enkratna meritev in ugotavljanje tekočega in dobne-
ga prirastka po vrednosti. Če je povprečni dobni prirastek po vred-
nosti večji od tekočega je to znak, da je kulminacija že na-
stopila in da začnemo sestoj pomlajevati. Če pa je manjši, pa
bo potrebna še ena meritev.

Rezultati ugotavljanja prirastka po vrednosti v GGE Soteska,
oddelek 22 so pokazali naslednje:

Vrednost sestoj, tekočega in dobne-
ga prirastka

Tek. Pos.ploskev	P 1	P 2	P 3	P 4
št. vrednost - ha				
1. Sestoj	10 5420	12 0856	13 2540	14 0320
2. Tek.prir.	2333	1766	2901	2727
3. Pov.dobnega prirastka	1054	1000	1325	1403
4. Razlika 2-3	1179	760	1576	1323

Opomba: Vse vrednosti so izračunane v bruto cenah, brez odbit-
ka stroškov izdelave, spravila, prevoza, stroškov vlaganj, u-
rejanja in cest.

Na nobeni od poskusnih ploskev v tem oddelku ni povprečni dob-
ni vrednostni prirastek večji od tekočega po vrednosti. S si-
gurnostjo lahko trdimo to tudi za cel oddelek. To je znak, da

do kulminacije dobnega prirastka še ni prišlo in da bo sestoj po vrednosti še priraščal. Za to bodo naši gojitveni ukrepi usmerjeni tako, da bomo to vrednost še pospeševali.

Še najbližje sta si oba prirastka poskusni ploskvi št. 2. Iz poteka krivulje dobnega vrednostnega prirastka pa lahko sklepamo, da bomo začeli v tem delu sestoja najprej s pomlajevanjem. Za natančno ugotovitev časa pa bo potrebna še enkratna ali celo dvakratna meritev v razmaku pet do 10 let.

Zavedamo se, da je sama metoda še pomanjkljiva, posebno s stališča racionalne uporabe in delno natančnosti. Potrebno jo bo še dodelati in najti pravilno velikost vzorca za statistično obdelavo, kar bi povečalo racionalnost ob najmanjšem tveganju natančnosti.

Zavedamo pa se tudi, da bomo morali pristopiti k analizi sestojev na tak ali drugačen način tam, ker nas samo okularna ocena sestojev in na osnovi te ukrepov, ne sme in more zadovoljiti. Zato nam bodo vsake pripombe in sugestije dobrodošle.

Stane Žunič, dipl. ing.

xXx

DREVESNIČARSTVO V AVSTRIJI IN NEMČIJI

Na pobudo komisije za gojenje, varstvo in urejanje gozdov pri poslovnem združenju gozdnogospodarskih organizacij v Ljubljani je bila v dneh od 25. 9. do 1. 10. 1972 organizirana sedemdnevna strokovna ekskurzija o drevesničarski proizvodnji v Avstriji in Zvezni republiki Nemčiji. Ekskurzije se je udeležilo 25 gozdarskih strokovnjakov iz Slovenije, ki se ukvarjajo z drevesničarstvom. Po strokovni plati je ekskurzijo vodil ing. Marjan Pavšar z inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije, pomagali pa so mu ing. Franjo Jurhar iz poslovnega združenja in Simon Štruc iz Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec. Prevoz in

vodstvo po turistični plati je organiziralo podjetje Kompas iz Ljubljane, ki je preskrbelo tudi dobrega vodiča.

S strani našega podjetja sva se ekskurzije udeležila pisec tega prispevka in tov. Puhan Alojz, drevesničar na GO Podturn. V imenu obeh se podjetju prisrčno zahvaljujem, da nama je omogočilo udeležbo na tej ekskurziji, hkrati pa se bom potrudil in skušal v pričujočem sestavku naše bralce seznaniti z nekaterimi zanimivostmi, predvsem strokovnimi, ki sva jih s tov. Puhanom imela priliko videti na tej dolgi in nadvse zanimivi poti po Avstriji in Nemčiji.

V ponedeljek, dne 25. septembra smo se že ob 6. uri zjutraj vsi udeleženci zbrali pred Poslovnim združenjem v Ljubljani. Da sva v tako rani uri prišla v Ljubljano, ne da bi nama bilo potrebno oditi od doma že prejšnji večer in prenočiti v Ljubljani, se imava zahvaliti tov. Jožetu Lukšiču iz GO Podturn, ki se je toliko žrtvoval, da je že ob 4. uri zjutraj odšel od doma z avtomobilom, naju naložil in odpeljal v Ljubljano, nato pa tam nabavil orodje za delavce.

Z udobnim Kompasovim avtobusom smo pohiteli preko Slovenj Gradca do Dravograda. Spotoma smo pobrali kolege iz Celja, Slovenj Gradca in Maribora. Še kratek postanek v Dravogradu, kjer smo si privezali duše še za dinarje in že smo bili na mejnem prehodu. Čeprav smo imeli v zadnjem delu avtobusa precejšnjo zalogo pristne stare slivovke (pripeljali so jo Mariborčani, namenjena pa je bila za darila in za boljše počutje v avtobusu), niso avstrijski cariniki opazili ničesar.

Naša prva postaja je bila v kraju Maria Rojach - Farrach v Južni Koroški, kakšnih 15 km daleč od meje. Tu smo bili gostje privatnega drevesničarskega podjetja, last Karla F. Ratha, ki je postal v Sloveniji že dobro znan zaradi svojih strojev, oziroma priključkov za delo v drevesnicah. Tudi pri nas smo nabavili nekaj njegovih strojev. To podjetje ima večje drevesnice v 4 krajih Koroške in Štajerske v nadmorskih višinah 400 do 1400 m, njihova skupna površina pa znaša 46 ha. V največji meri se ukvarjajo s proizvodnjo sadik iglavcev (smreka, macesen, duglazija), nekaj malega pa imajo tudi ostalih drevesnih vrst. Letna proizvodnja znaša okrog 4,5 milijonov štiriletnih presajenk smreke (okrog 400.000 sadik na hektar) in okrog 25 milijonov dvoletnih smrekovih sejank (okrog 1.200 semenic na m²). Že iz teh skopih podatkov je razvidno, da je vzgoja sadik zelo

intenzivna. Še bolj pa ta intenziteta pride do izraza, če upoštevamo dejstvo, da so stalno zaposleni samo 3 delavci, ki so obenem tudi mehaniki oziroma strojniki, v sezoni pa je zaposlenih v povprečju še 10 pomožnih delavcev-dninarjev. Tako visoko rentabilno proizvodnjo pa omogočajo po eni strani za drevesnice odlična tla (rahlo peščeno glinasta rjava tla), po drugi strani pa vsestranska uporaba mehanizacije, herbicidov, gnojil in namakalnih naprav. Lastnik podjetja Karl F. Rath, ki je po poklicu strojni tehnik, je sam skonstruiral ali priredil celo serijo strojev za delo v drevesnicah in tako zmanjšal potrebo po delovni sili na minimum. Te stroje neprestano izpopolnjuje in jih izdeluje tudi po naročilu. Izgleda, da bo proizvodnjo strojev moral povečati, saj je dobil precej naročil tudi iz Jugoslavije. Svoje stroje je razstavljal tudi na zagrebškem velesejmu in celo na gospodarski razstavi v Moskvi.

Prvotno so izdelovali drevesničarske stroje le kot priključke za navadne kmetijske traktorje, ki morajo imeti vgrajen le reductor za počasno vožnjo (od 100 m/uro dalje), novejši stroji za obdelavo (kultiviranje, škropljenje in dognojevanje) in presajevanje pa so izdelani kot priključki, ki se vstavijo v nosilni okvir majhnega, posebej za drevesničarsko delo izdelanega traktorja. Ta stroj natančneje opravlja potrebna dela, zaradi česar ga lahko upravlja en sam človek brez pomožnega delavca. Učinek teh strojev je veliko večji, primerni pa so zlasti za velike drevesnice. Seveda pa so tudi znatno dražji.

V drevesnici so nam demonstrirali linijo strojev pri izkopu sadik. S traktorskim priključkom, kakršnega imamo tudi v drevesnici Podturn, so sadike izkopavali, sledil je stroj za vezanje sadik (delavke sadike sortirajo in preštejejo, nakar jih stroj zveže z vrstico v snope), končno pa je prišel na vrsto še stroj za zakopavanje (posebna rotofreza, ki dobro zdrobi zemljo, napravi jarek in povezanim sadikam temeljito zasuje koreninski sistem). Delo je potekalo kot po tekočem traku v neki tovarni, poudarili pa so, da na ta način kolikor mogoče skrajšajo čas, ko so korenine razgaljene in s tem zagotove večji uspeh pri po- gozdo vanju. Tudi izkop dvoletnih smrekovih sejank so nam demonstrirali. Zanimivo je bilo pri tem štetje. Na vsakih 25 m v gredici so vzeli vzorec z 0,5 m² površine, prešteli sejanke in dobljeno povprečje vzorcev aplicirali na celo dolžino grede. Delavke so izkopane sadike samo zbirale v približno enake snope, ki jih je stroj povezal, nakar so jih naložili na traktor, ki jih je odpeljal kupcu. Povedali so nam, da včasih naložijo sejanke tudi brez vezanja v snope (rinfuzo), če tako želi kupec.

Naj omenim še nekaj podatkov o cenah sadik. Le-te so precej visoke. Tako stane n.pr. štiriletna jelka (15 - 30 cm) 1,65 Sh, štiriletna smrekova presajenka (30 - 60 cm) 1,00 Sh, štiriletna omorika (20 - 40 cm) 2,50 Sh, dvoletni evropski macesen (25-50 cm) 1,40 Sh itd. Na splošno ne proizvajajo velikih sadik, ker smatrajo, da so zlasti za pogozdovanja v višjih legah bolj primerne manjše, a tršate sadike.

Nikjer v drevesnici nismo opazili plevela, ker v veliki meri uporabljajo herbicide. Simazin in Gramoxon in seveda umetna gnojila. Organsko snov dodajo tlom delno s hlevskim gnojem, v večji meri pa z zelenim gnojenjem. Zelo izpopolnjen imajo sistem namakalnih naprav (prenosne aluminijske cevi, s posebno skonstruiranimi razpršilci, ki se na cevovod samo nataknejo brez privijanja), ki črpajo vodo iz bližnjega potoka. Luknje v cevovodih so opremljene s posebnimi ventili, ki omogočajo poljubno razmeščanje razpršilcev tudi takrat, kadar je v cevovodu voda pod pritiskom.

Prijazni gostitelji so nam pokazali še stroj za pogozdovanje. Skonstruiran je na istem principu kot stroj za presajevanje, hkrati pa sadi lahko 4 vrste v poljubni medsebojni razdalji. Uporaben je seveda za ravničaste terene, posebne hidravlične naprave pa omogočajo prilagojevanje terenu (vzbokline) pri vsakem od štirih sadilcev posebej. Morda bi bil tak stroj primeren za pogozdovanje belokranjskih steljnikov.

Gostoljubni Karl F. Rath nas je po končanem ogledu drevesnice in po uspešno prikazanih demonstracijah strojev povabil na kosilo. Naj omenim tudi to, da nas je pozdravil okrožni gozdarski inšpektor ing. Erich Zartl, ki je dal našemu obisku poseben poudarek v smislu prijateljskega sodelovanja med gozdarji obeh dežel. Ves čas je bil prisoten tudi ing. Lado Simončič, bivši direktor podjetja Semesadike Mengeš, ki je sedaj zaposlen pri firmi "Rath". Le-ta je skrbel za prevajanje, saj nas je bilo precej takih, ki nismo znali nemško.

Po izdatnem kosilu v lepo urejeni in predvsem čisti vaški gostilni smo si ogledali serijo barvnih filmov o delovanju posameznih vrst strojev. Tako smo nazorno videli vse podrobnosti delovanja strojev, ki so nam jih demonstrirali v drevesnici in tudi tistih, ki jih tam nismo imeli priliko videti.

Po kosilu smo nadaljevali pot preko Judenburga, znanega po uporu 17. pešpolka "kranjskih Janezov" v I. svetovni vojni, do drevesnice blizu kraja St. Johan. Ogledali smo si to majhno, okrog

3 ha veliko visokogorsko drevesnico (1.300 m nadmorske višine), ki je namenjena izključno za vzgojo cemprina (*Pinus cembra*). Temu boru, ki spada tako kot zeleni bor med petigličaste bore, posvečajo v Avstriji precejšno pozornost. Sadike vzgajajo v drevesnici 5-6 let, nato pa z njimi pogozdujejo v višjih predelih. Drevesnica je državna oziroma deželna in spada v sklop večih manjših drevesnic, ki se imenujejo "Forstgartenbetrieb des Landes Steiermark". Te drevesnice oskrbujejo v glavnem zasebne lastnike gozdov, v eno organizacijsko enoto pa spadajo 2-3 take majhne drevesnice, v katerih vodi vsa dela samo en gozdar brez kakršnekoli administrativne moči. Stroji za delo so enotni za vse drevesnice in jih po potrebi premikajo iz ene v drugo. Drevesnice se morajo same vzdrževati brez vsakih dotacij. Zatrjevali so, da ustvarijo v povprečju 15 % dobička.

Omenil sem, da kupujejo sadike zasebni lastniki gozdov. Naj navedem nekaj podatkov o avstrijskih gozdovih. Avstrija ima okrog 3,7 milj. ha gozdnih površin. Povprečna lesna zaloga znaša 240 m³/ha, prirastek 6 m³/ha, sečnja pa 4,3 m³/ha. Struktura lesne zaloge je taka, da odpade na iglavce kar 81 % (najmočneje je zastopana smreka z 62 %). Bukev je n.pr. zastopana samo z dobrimi 9 %. Iz teh podatkov je razvidno, da je Avstrija res zelo bogata z iglavci. Po lastništvu je 62 % gozdnih površin v zasebni lasti (od tega je 36 % z manj kot 50 ha in 26 % z več kot 50 ha površin), 15 % je državnih gozdov, 23 % pa gozdov, ki pripadajo raznim družbam, cerkvam itd.

Za avstrijske gozdove je značilen način sečnje. Pri tem je močno zastopana sečnja na golo na manjših površinah, saj odpade nanjo kar 36 % od vseh sečenj. Vse take goloseke morajo seveda pogozditi. Če hoče n.pr. zasebnik na golo posekati določeno površino, mora v ta namen dobiti dovoljenje od pristojne okrajne gozdarske inšpekcije. Če tako dovoljenje dobi, mora položiti kavcijo za pogozdovanje, katere višino določi gozdarska inšpekcija. Lastnik dobi kavcijo povrnjeno šele takrat, ko je inšpekcija ugotovila, da je pogozdovanje uspelo. Zaradi takega načina sečnje in zakonskih predpisov je razumljivo, da je potreba po vzgoji sadik v drevesnicah precej velika. Proizvodnja sadik je n.pr. v letu 1968 znašala 75 milijonov.

Semenska in drevesničarska služba je v Avstriji urejena z ustreznim zakonom iz leta 1960. Po tem zakonu gozdarske inšpekcije izvajajo strogo kontrolo nad semenom in sadilnim materialom, podobno kot je to urejeno pri nas. Z zakonom so predpisani tudi semenški okoliši. Le-teh je 7, pogojeni pa so z nadmorsko višino in geološko podlago.

Po ogledu drevesnice St. Johan smo se v mraku odpeljali do letoviškega mesteca Schladminga ob reki Enns in ob vznožju čudovitega masiva Dachsteina (najvišji vrh 2995 m) in Nizkih Tur. Tu smo na naši poti prvič prenočili. Po večerji so nas gostitelji prijetno presenetili z izvrstnim predavanjem iz življenja narave, ki je bilo spremljano s čudovitimi barvnimi diapozitivi. Predavanje je imel eden od tamkajšnjih gozdarjev, ki je navdušen ljubitelj narave. Največ posnetkov je bilo o divjadi s področja Dachsteina. Povedal nam je, da je za nekatere posnetke čakal tudi po ure dolgo v mrazu in snegu, pri čemer je uporabljal skoraj meter dolg teleobjektiv.

Naslednje jutro je bilo sončno in precej mrzlo. Čudovit je bil pogled na vrhove Dachsteina, ki so se kopali v žarkih jutranjega sonca. Najprej smo se iz mesta popeljali po pobočju hriba do znamenitega zimskošportnega središča Rohrmoos, od koder je bil pogled na vrhove Dachsteina še bolj čudovit. Tu so nam gostitelji razložili, kako v Avstriji izgleda zimskošportni kmečki turizem. Tu v Rohrmoosu se je več gozdnih posestnikov združilo v nekakšno zadrugo. Delno z lastnimi sredstvi, delno pa s krediti so zgradili 6 km dolgo cesto, ob kateri so uredili smučišča in vlečnice. Na cesti pobirajo cestnino (12 Sch po osebi), smučarjem zaračunavajo usluge na vlečnicah, sicer pa so svoje domačije preuredili v turistične objekte. Zaradi velikega obiska turistov v zimski sezoni imajo kar lepe dohodke.

Naša naslednja postaja je bila v državni 10-hektarski drevesnici "Landesforstgarten" blizu Schladminga. Drevesnica je lepo urejena z modernim poslopjem za delavska stanovanja, v njej pa pridelujejo v glavnem sadike smreke za potrebe zasebnikov. Delo je mehanizirano z raznimi traktorskimi priključki, našo pozornost pa je zbudil belgijski stroj za izkopavanje sadik tipa "Robot". Posebnost stroja je v tem, da po principu rotatorja izkopava samo po eno vrsto sadik in jih po prečnem tekočem traku izmetuje na stran, pri čemer se zemlja s korenin popolnoma otrese. To jih ne moti, kajti korenine sadik pred oddajo namočijo v preparatu "Agricol" (želatinasta raztopina, ki se v obliki filma prime na korenine in preprečuje izsuševanje). Na željo kupca dodajo v to raztopino še insekticid "Cerfex-R", ki preprečuje objedanje korenin po rilčkarjih. Tretiranje korenin s temi preparati zaračunavajo kupcu posebej (10 grošev po sadiki). Prednost belgijskega stroja za izkop sadik je v tem, da traktor ne potrebuje reduktorja in da priključek ne povzroča tresljajev, oziroma udarcev kot je to primer

pri stroju tipa "Rath". Stroj je primeren tudi za delo v težkih tleh. Njegove slabe strani pa so v tem, da ima manjši učinek, da poškoduje korenine in z njih otrese zemljo.

V drevesnici smo srečali 5 delavcev in delavk doma iz Medžimurja na Hrvaškem. Povedali so nam, da so z delovnimi pogoji in zaslužki kar zadovoljni. Stanujejo v že omenjeni stavbi v drevesnici, si tam kuhajo sami, v zimskem času pa gredo domov. Pravijo, da je tu zaslužek sicer manjši kot v Nemčiji, imajo pa to prednost, da so blizu doma in da delajo samo v sezoni. Doma imajo namreč kmetije. Plačani so na uro, v primeru deževnega vremena pa so plačani za 4 ure dnevno. Povedali so nam, da pri skromnem življenju prihranijo v sezoni (z nadurami) po 250 - 300 starih tisočakov v našem denarju na mesec. V zimskem času ne prejemajo nobenega plačila, podjetje jim plača samo stroške potovanja domov in vrnitve spomladi nazaj na delo. V tej drevesnici delajo že sedem let zaporedoma.

Po ogledu drevesnice smo nadaljevali pot po dolini reke Enns mimo čudovitih letoviških krajev z obilico ledeniških jezer. V spominu mi je ostal kraj z imenom "Bad Goisern", za katerega nam je vodič povedal, da je znan po dobrih čevljarjih, ki so izdelovali čevlje za pohode v planine. Po tem kraju so dobile ime znane "gojzerice". V nekaterih teh letoviških krajih je imel svojo rezidence tudi avstrijski cesar Franc Jožef in drugi dvorni velikaši. Vse palače so lepo ohranjene.

Naša naslednja postaja je bila v kraju Ebensee, kjer smo si ogledali državno semenarno, ki oskrbuje s semenom vse avstrijske državne drevesnice. To je majhen obrat z na videz precej zastarelo tehnologijo. V hladilnici lahko shranijo do 6 ton semena. Z vso semenarno in z majhno drevesnico, ki je priključena internemu obratu upravlja en sam človek, zaradi česar je režija izredno nizka. Kljub zastareli tehnologiji dosegajo visoke izkoristke pri pridobivanju semena iz storžev. Z ozirom na težo je izplen pri smreki v povprečju 4,5 %, pri macesnu 11 - 12 %, pri boru pa 1,5 %.

V majhni drevesnici so nam prikazali vzgojo sejank smreke, macesna in duglazije v majhnih zaboječkih (40 x 80 cm) napolnjenih z zdrobljenim trhlím lesom in čistimi iglicami iz gozda. Zdrobljeno trhlovino in iglice pomešajo v razmerju 1:1, zgornja plast debeline kakšnih 5 cm pa je zdrobljena bolj fino, kot spodnja. Ko v zaboječke posejejo seme, ga pokrijejo s tem finim substratom. Iz 1 kg smrekovega semena pridobijo okrog 38.000 sejank, skupno pa vzgoje vsako leto okrog 1,6 milj.

enoletnih sejank, ki jih prenesejo v manjše drevesnice ležeče v višjih legah. Tam enoletne sejanke presadijo, prazne zabojčke pa vračajo v semenarno. Pri celi tej manipulaciji strogo pazijo na provenienco. Zatrjevali so nam, da s takim načinom dosegajo zelo lepe uspehe, kar se kaže že po tem, da so enoletne sejanke sposobne za presajevanje.

S tem je bil strokovni del naše ekskurzije v Avstriji končan. Po kosilu smo se naložili na avtobus in jo preko Salzburga mahnil v München. Na poti nismo doživeli nič posebnega, ne morem pa si kaj, da ne bi omenil komične predstave, ki smo jo imeli na mejnem prehodu v Salzburgu, čakajoč, da sta šofer Rudi in vošč Marjan uredila formalnosti drog cestne pristojbine za avtobus. Nemški cariniki so ravno pregledovali notranjost starega, vsega zvitega in zarjavelega kombija, s katerim so se pripeljali štirje kosmati "beatlessi" - dve dekleti in dva fanta. Z ozirom na njihove do skrajnosti umazane obleke in dolge lase, je bilo težko ločiti spole. Le brade pri fantih so potr-dile, da gre za močnejši spol. Carinik je iz avtomobila zlagal staro posodo, škatle, steklenice, skratka tako šaro, kakršna spada doma kvečjemu v "rumpelj - kamro" ali pa v smetnjak. Cel kup se je tega nabral poleg avtomobila. Predpostavljali smo, da je pregled tako temeljit morda zaradi suma tihotapljenja mamil. Kako se je stvar končala nismo videli, ker smo se prej odpeljali naprej.

Pozno zvečer smo prišli v München, naše drugo mesto za prenočevanje. Kljub temu, da smo bili precej utrujeni, so nekateri kolegi obiskali "Oktoberfest" - znano bavarsko prireditve, posvečeno v prvi vrsti uživanju znanega münchenskega piva, ki ga točijo ob tej priliki samo v litrskih vrčkah. Vodič nas je že prej opozoril, da so v Münchnu v času olimpijskih iger precej podražili gostinske usluge in seveda tudi ceno pivu. Litrski vrček stane namreč kar nekaj več kot 3 DM. To pa seveda nekaterih naših kolegov ni motilo, saj se jim je še naslednji dan v avtobusu poznalo, da so bili močno "nahmeljeni". Drema-li so namreč kot Matjaževa vojska, k čemur je na dolgi utrudljivi vožnji pripomoglo še oblačno vreme z občasnim dežjem.

Iz Münchena smo se zgodaj zjutraj odpravili na dolgo pot proti Hannovru. Kot že rečeno, je bilo vreme oblačno, od časa do časa pa je tudi deževalo. Na moderni štiripasovni avtocesti je avtobus sicer hitro požiral kilometre, vendar naj povem, da je tudi na taki cesti hitrost za avtobuse omejena na 80 km/h.

Za nekaj časa smo se ustavili v Nürnbergu, starinskem zgodovinskem mestu, kjer je bil med drugim rojen tudi slavni slikar Albrecht Dürer, ki je živel in ustvarjal v 16. stoletju. Letos so praznovali petstoletnico umetnikovega rojstva. Njegova rojstna hiša je spremenjena v muzej, katerega pa si zaradi pomanjkanja časa nismo mogli ogledati. Peljali smo se tudi mimo sodne palače, kjer je po končani II. svetovni vojni zavezniško vojaško sodišče sodilo največjim nemškim vojnim zločincem. Vendar na palači nikjer ni kakšnega obeležja, ki bi spominjalo na ta za Nemce neslaven dogodek. Sploh se takim stvarjem Nemci povsod izogibljejo.

Ob 16. uri smo prispeli v kraj Lutterberg blizu Hildesheima, kjer nas je na svojem domu sprejel dr. Baule, gozdar in znanstvenik, ki je obenem tudi velik prijatelj Slovencev (predaval je že na gozdarskih študijskih dnevih v Ljubljani). Najprej nas je prisrčno pozdravil, nam razdelil podroben program bivanja v Nemčiji, nato pa nas je seznanil z novjšimi izsledki pri gnojenju sestojev. Dr. Baule se namreč intenzivno ukvarja s to problematiko in ima v ta namen zastavljenih več poskusnih gnojilnih ploskev, katere pa zaradi časovne stiske nismo imeli prilike videti. Povedal nam je, da so pri poskusih dosegli sijajne rezultate, sicer pa je gnojenje sestojev z mineralnimi gnojili postala že vsakdanja gozdarska praksa. Gnojenje v gozdarstvu tudi nima škodljivih posledic za onesnažitev okolja, ampak s pravilnim izvajanjem popravlja porušeno biološko ravnotežje v sestojih.

Proti večeru smo si ogledali še poskusno postajo v bližnjem kraju Escherode, ki se ukvarja z vegetativnim razmnoževanjem iglavcev. Postaja je bila ustanovljena pred leti in je doslej dosegla že lepe uspehe. To kar so nam strokovnjaki na tej postaji pokazali, je bilo za nas povsem nekaj novega. Postopek vzgoje sadik iglavcev s podtaknjenci, katerega končni cilj je zagotovitev najkvalitetnejših dednih lastnosti, je v kratkem takle:

Podtaknjence smreke, macesna in duglazije vzgajajo na cepljenih sadikah (cepiči nabrani na plus drevesih, podobno kot pri osnovanju semenskih plantaž) z namenom, da zagotovijo čisto linijo. Nabirajo jih iz 10-12 let starih cepljenk in sicer tako, da naročijo pri smreki lanskoletne, pri macesnu in duglaziji pa letošnje odganjke. To delo opravljajo v spomladanskem (smreka) in v jesenskem času (macesen, duglazija). Narezane podtaknjence na spodnjih 2 cm namočijo v poseben rastni hormon, nakar jih podtaknejo v sterilni pesek, ki je v gredah nasut 15 cm

debelo, premer zrnc pa znaša 3 - 7 mm. Te grede so pokrite podobno kot v zasteklenem rastlinjaku s posebnim debelejším prozornim polivinilom, ki ga uvažajo iz Finske. Cela stvar izgleda kot manjši letalski hanger s polkrožno streho. V takem rastlinjaku posebne naprave avtomatsko regulirajo zalivanje, zračno vlago in temperaturo. V takih pogojih podtaknjenci v pesku že v treh mesecih poženejo bujne koreninice, nakar jih lahko presadijo v drevesnico, kjer v 3 letih dozori v sadike, sposobne za pogozdovanje. Zatrjevali so nam, da so stroški na ta način pridelanih sadik le 50 % večji od sadik, ki bi jih vzgojili iz senena. Toda, ker imajo vse tako vzgojene sadike najboljše genetske osnove, jih pri pogozdovanju sadijo bolj redko (1000 kom/ha), zaradi česar stroški pogozdovanja v primerjavi uporabe klasičnih sadik v končni fazi niso večji. Tako vzgojene sadike za enkrat uporabljajo le v poskusne namene, izgleda pa, da ima tak način vzgoje bodočnost, saj je n.pr. pri topolah postal že sestavni del vsakdanje prakse.

Prenočevali smo tega dne v bližnjem Hildesheimu, spremljal pa nas je dr. Baule. Prijazni in dobrosrčni znanstvenik je bil nato z nami še ves čas, dokler nismo zaključili strokovnega programa.

Tudi naslednji, t.j. četrti dan naše ekskurzije je bil nadvse zanimiv, posebno za gozdarje, ki smo navajeni svežega, čistega zraka v gozdu. Tega dne smo bili gostje največjega nemškega koncerna za proizvodnjo kalijevega gnojila "Kali und Salz AG" in sicer v njegovem obratu Bad Salzdetfurthu. Obiskali smo rudnik in tovarno kalijevega gnojila. Sprejeli so nas v rudniški dvorani, kjer nas je eden od vodilnih inženirjev seznanil z nastankom in z delovanjem rudnika kalijevega in natrijevega soli. Pred več deset milijoni let je bilo na področju, kjer se danes nahaja rudnik, morje. Zaradi tople klime se je podobno kot v solinah iz morja v slojih vsedala sol. Proces je trajal dolgo, dokler ni zaradi tektonskih premikov morje popolnoma izginilo, debele plasti soli pa so se nagubale in prišle višje na površino. Soli se nahajajo do globine 3 - 4 km, vendar jih danes izkoriščajo največ do globine 1000 m. V plasteh in žilah so pomešane kalijeve soli in sicer $KCl + NaCl + MgSO_4$, sylvinit ($KCl + NaCl$) in karnalit ($KCl \cdot MgCl_2 \cdot 6 H_2O$) in kuhinjska sol ($NaCl$). Prvih je manj in jih pridobivajo okrog 37 - 52 %, medtem ko kuhinjsko sol delno predelujejo, delno pa z njo kot z ostalo jalovino zatrpavajo že izkoriščene rove v rudniku. Sam rudnik se razprostira na

ogromnem področju (36 x 16 km) in ima okrog 180 km rovov. Dnevno nakopljejo okrog 8.000 t soli, letna proizvodnja pa znaša okrog 2,5 milj. ton.

Po uvodnih besedah smo se preoblekli v rudarske obleke, dobili zaščitne plinske maske, čelade in svetilke ter se skozi enega od jaškov z dvigalom spustili v globino okrog 450 m. Kar strah nas je bilo in dih nam je zastajal, ko smo padali tako globoko. Spodaj je postalo naenkrat vroče. Najprej smo si ogledali veliko podzemno dvorano, kjer je delavnica za popravilo vseh mogočih strojev in skladišče za rezervne dele. Povedali so nam, da vsak stroj, ki pride v jamo, ostane tam do svoje iztrošenosti. Ker je vlažnost zraka zelo majhna (le okrog 25 %, kajti soli absorbirajo vlago) pri temperaturi 35° do 40° C, stroji praktično sploh ne rjavijo.

Naložili smo se na posebne avtomobile in se v spremstvu dveh inženirjev odpeljali po labirintu rovov vse globlje in globlje do enega od mest, kjer so kopali sol. Dosegli smo globino 743 m in izpod čelad so nam polzele debele kaplje potu. Tu pa tam so bili na križiščih postavljeni veliki ventilatorji za prezračevanje rovov, sicer pa nas je presenetilo, ko nikjer v rovih nismo videli nobenega podpornika. Debele plasti soli so tako trde, kot bi bil rov vklesan v živo skalo. Delavcev, razen v že omenjeni delavnici skoro da nismo videli nikjer. Kasneje so nam povedali, da je delo povsem mehanizirano in da je skoraj 2/3 zaposlenih strokovnjakov (električarjev, mehanikov in drugih), ki skrbijo za vzdrževanje strojev in le 1/3 delavcev vrtalcev in kopačev, ki opravljajo svoje delo s stroji.

Veliki rovi, kjer kopljejo soli so postavljeni eden nad drugim tako, da nakopano rudo z vrhnjega stresajo skozi odprtino v spodnjega, od tu pa potuje na tekočem traku po dolгих rovih do tovarne, kjer jo dvignejo na zemeljsko površje in jo po tekočih trakih usmerijo v nadaljno predelavo. Delo v rudniku pri kopanju je naporno zaradi visoke temperature in prahu. Sicer to na zdravje delavcev ne deluje škodljivo, ampak celo zdravilno.

Kar oddahnili smo se, ko smo se zopet znašli na dnevni svetlobi. Bili smo prepoteni in zaprašeni od solnega prahu. Tedaj smo šele dobro dojeli, kako pametno je bilo, da so nas od glave do pet preoblekli v rudarske obleke. Po prihodu iz rudnika smo morali najprej na "dezinfekcijo" kjer so nas postregli s pristnim konjakom in debelimi cigarami. Tako smo malo prišli

k sebi in poplaknili nasoljena grla. V razgovoru so nam še povedali, da rudarji sploh nimajo beneficiranega delovnega staža in, da se njihov poprečni mesečni zaslužek giblje v višini 1.400 DM.

Potem ko smo se v rudarskih oblekah pred upravo rudnika slikali in ko smo se okopali in preoblekli v svoje obleke, smo se odpeljali v bližnjo tovarno, kjer smo si ogledali proizvodnjo kalijevih gnojil in raznih soli. Proizvodni proces je avtomatiziran, le velika vlažnost in sobni kristali, ki povzročajo močno rjavenje strojev in naprav, nas so navdali s prepričanjem, da je delo v gozdu, kljub vremenskim neprilikam, le bolj prijetno in zdravo. Tovarna oskrbuje z gnojili domače tržišče, velik del proizvodov pa tudi izvažja. Zelo iskana so zlasti kalijeva gnojila, ki vsebujejo tudi magnezij.

Po kosilu, ki ga je nam v čast priredila uprava rudnika, smo popoldne nadaljevali vožnjo do starega zgodovinskega mesteca Celle, ki leži na robu Lüneburških resav (veliko področje v severnem delu Nemčije, ki je delno zaščiteno kot naravni spomenik, delno pa urejeno v rekreacijske in turistične namene). Srednjeveško mestece je tako čudovito in slikovito kot mesto iz pravljic. Vse hiše so zgrajene iz lesene predalčne konstrukcije, ki je živopisno obarvana, vmesni prostori pa so zapolnjeni z opeko. Skoraj na vsaki hiši je zapisana letnica in večina jih datira iz 16. in 17. stoletja. Povedali so nam, da so pri gradnji hiš les namakali v slanih vreclih, ki jih je v okolici vse polno in s tem dosegli večjo trajnost lesa. Posebnost je grad, zgrajen tudi v takem stilu, v katerem je bilo eno prvih srednjeveških gledališč v Nemčiji, ki je imelo vsega samo okrog 20 sedežev. Še danes so v tem miniaturnem gledališču redne predstave. Notranjost takih srednjeveških hiš smo imeli priliko spoznati v hotelu, v katerem smo prenočevali. Res, da prostori niso tako udobni, je pa kljub temu vse nekako bolj domače in prijetneje.

Zvečer smo malo posedeli pri vrčku dobrega piva in z zanimanjem poslušali polharske dogodivščine, ki jih je pripovedoval znani polhar tov. Dominik Gimpelj, upravitelj gozdnega obrata Mokronog pri sosednjem gozdnem gospodarstvu Brežice. Že med potjo je v avtobusu povedal veliko dogodivščin in čal na račun polharskega lova. Naše gostitelje, v prvi vrsti dr. Bauleja je povabil tudi na polharijo. Čeprav je dr. Baule strasten lovec, kar je bilo videti po številnih trofejah na njegovem domu, še nikdar ni slišal o lovu na polhe. Zato je bilo pripovedovanje tov. Gimplja zanj novo odkritje in z veseljem je sprejel povabilo na polharijo.

Zadnji dan strokovnega dela ekskurzije smo obiskali največjo evropsko drevesnico - privatno podjetje bratov Rathe v kraju Wietze-Steinförde na Spodnjem Saškem. Podjetje ima že 270 let dolgo tradicijo. Ustanovljeno je bilo leta 1701. sedanja lastnika pa pripadata deveti generaciji. Vseh površin ima podjetje 300 ha, od katerih odpade na drevesnice 160 ha, na kmetijske površine 50 ha (redijo govejo živino za proizvodnjo hlevskega gnoja, ki ga uporabljajo v drevesnicah), preostalih 90 ha pa odpade v glavnem na vetrozaščitne gozdne pasove. Podjetje ima tudi lastno semenarno.

Proizvodnja sadik je usmerjena v pridelovanje gozdnih sadik in okrasnih sadik za ozelenjevanje parkov, avtocest, naselij itd. Firma se s proizvodnjo okrasnega drevja in grmovja ukvarja v povojnem času in to je po njihovem zatrjevanju zelo donosen posel.

Najbolj kar smo pri ogledu drevesnice (vozili smo se z avtobusom in se ustavljali na mestih, kjer so nam demonstrirali kakšno napravo) občudovali so tla. To so diluvialna (mivka), lahka, zračna in topla tla, ki so za proizvodnjo sadik in za uporabo mehanizacije naravnost idealna. Poleg tega je površina popolnoma ravna. Vsakdo si je želel, da bi imel take pogoje tudi doma.

Padavin je v tem predelu razmeroma malo, saj znaša letno povprečje samo 600 - 650 mm. Z namenom, da bi izključili vsak tveganje zaradi suše, imajo na celi drevesničarski površini zgrajene solidne namakalne naprave, ki omogočajo, da se istočasno lahko zaliva na dveh tretjinah površine. Zalivanje pa ni namenjeno samo za preprečevanje suše, ampak tudi za preprečevanje pozeb pri zgodnjem jesenskem mrazu. Ravno, ko smo zjutraj prišli v drevesnico (bila je slana) so zalivali lehe s sadikami macesna in zelene duglazije. V nočeh, ko pričakujejo slano, razpršilci delujejo vso noč (šobe na razpršilcih proti slani imajo manjši premer, kot na razpršilcih za dež).

Pred desetimi leti so vodo za zalivanje črpali iz bližnjega potoka, sedaj pa imajo črpalne agregate postavljene tako, da črpajo talno vodo iz globine 10 m. Za talno vodo, ki leži le 1,5 m pod površino so se odločili zato, ker je le-ta prisotna povsod in zato, ker je bolj čista, kot površinska voda, ki je z razvojem industrije postala precej onesnažena in je kot taka škodovala sadikam. Ker so tla rahla, vodo lahko dobro propuščajo, čeprav je zalivanje včasih zelo intenzivno (v enem dnevu

jo porabijo okrog 10.000 m³). Seveda pa je investicija za namakalne naprave precej draga saj znaša po podatkih kar 20 - 25.000 DM za hektar drevesničarske površine (električni agregati, stavba, zajetje, prenosne cevi, razpršilec). Pri tem je treba poudariti, da je drevesničarska površina razdeljena na 10 oddelkov velikosti 5 - 35 ha, vsak oddelek pa ima svoj namakalni sistem. Oddelki so med seboj ločeni z varovalnimi gozdnimi pasovi (velika ravnina in močni vetrovi). Vsak oddelek je dalje razdeljen na lehe in grede. Slednje so široke 1,5 m, kajti na to širino so prilagojeni vsi stroji in priključki. Grede so dolge od 300 - 500 m, kar je z ozirom na vsestransko uporabo mehanizacije, tudi eden od osnovnih pogojev.

Podjetje ima stalno zaposlenih samo 25 visokokvalificiranih strokovnjakov in 25 - 50 sezonskih delavcev (pozimi-poleti) iz Španije. Zanimiv je podatek, da so v 10 letih zaradi uvedbe mehanizacije, uspeli v strukturi stroškov del, ki odpade na plače, znižati od 70 % na 35 % pri čemer so število zaposlenih zmanjšali od 5 ljudi/ha na 0,5 ljudi na hektar. Sezonski delavci imajo lepo urejena stanovanja in poceni prehrano, njihov mesečni zaslužek pa znaša v sezoni (z nadurami seveda) 1.200 - 1.400 DM.

Ko smo se vozili po drevesnici, nismo praktično nikjer opazili kakšnega plevela. Že 3 mesece pred setvijo, ko zemljo preorjejo in dodajo hlevski gnoj oziroma zeleno gnojilo, s posebnimi napravami tretirajo zemljo z nekakšnim kemičnim preparatom (prah, ki se ob dotiku z vlago v tleh spreminja v plin), ki do globine 25 cm uniči ves plevel. Tako tretiranje je precej drago (cena za hektar je okrog 5.000 DM), vendar tako učinkovito, da se v 2 letih po setvi ne pojavi noben plevel. Podoben je postopek tudi v presejevališču. V kolikor pa se kje plevel kljub temu le pojavi, ga naknadno uničijo s herbicidi.

V drevesnici smo videli pri delu več strojev, katerih princip delovanja je podoben že prej opisanim. Razlika je le v tem, da so ti stroji oziroma priključki večji in bolj robustni. Naj omenim le stroj za presajevanje. To je samohodni stroj, ki spominja na znani "Kultimax", le da je večji in katerega posebnost so sadilni diski. Le-ti so večji, zaradi česar imajo manjšo obodno hitrost (polaganje sejank ni tako naporno), odlikujejo pa se zaradi posebnih prijemalk, ki sadiko primejo in fiksirajo razdaljo v vrsti. Stroj dela hkrati 6 vrst na 1 m dolžine pa posadi 7 sadik.

Pet ljudi in strojnik na uro posadijo 10.000 sadik, vendar je delo tako kvalitetno, da sadik sploh ni treba ročno popravljati. Za pikirnim strojem posebni priključek sadike še ogrne z zemljo tako, da so lepo zasute do koreninskega vratu.

Izkop in vezanje sadik v snope opravlja en stroj hkrati (podoben kombajnu). Tako povezane in nesortirane sadike odpremljajo v veliko sortirno dvorano, ki ima ustrezne klimatske naprave, za preprečevanje izsuševanja sadik (vlaga, temperatura). Tu sadike sortirajo, ponovno vežejo in nakladajo na kamione. Podjetje ima lasten, za prevoz sadik posebej opremljen prevozni park, s katerim dostavlja sadike kupcem.

Za shranjevanje sadik ima podjetje tri velike hladilnice. Le-te so zgrajene na principu termos steklenice, kar pomeni, da vsa vlaga ostaja v hladilnih komorah. Stene, strop in podkornice so dvojni, v medprostorih pa so hladilni agregati, ki ohlajujejo notranje stene. V komorah je zračna vlaga 95 %, temperatura pa nekaj stopinj pod ničlo. Na ta način je preprečeno vsakršno izsuševanje sadik, kajti vsa vlaga ostane v komori in se ne more kondenzirati na hladilnikih (indirektno hlajenje). Sadike vskladiščiijo že v jeseni (včasih tudi nesortirane in jih v predprostorih sortirajo pozimi, ko ni mogoče delati zunaj) s čimer umetno podaljšajo dobo mirovanja tja do junija naslednjega leta. Veliko je namreč takih kupcev, ki potrebujejo za pogozdovanje v višjih legah sadike šele ob koncu maja ali začetku junija. Poleg tega s tem načinom preprečijo pozebo občutljivih drevesnih vrst (duglazija) in v veliki meri izravnavajo konice v tehnologiji proizvodnje.

Proizvodnja sadik je ogromna. Že zajeten cenik priča o tem, da je tudi zelo pestra. Pri vsem tem pa se morajo ravnati po strogih zakonskih predpisih o kvaliteti, provenienci itd. S sadikami zalagajo domači trg, del pa jih izvozijo tudi v skandinavske države in celo v Italijo. Vsa prodaja se odvija direktno, brez posrednikov. Za primer naj navedem še kakšna je cena. Triletni evropski macesen (1+2), višine 50-80 cm stane 0,35 DM, štiriletna smreka (2+2), višine 30-60 cm 0,18 DM, štiriletna duglazija (2+2), višine 30-60 cm pa 0,40 DM.

Z ogledom te velike drevesnice je bil strokovni del naše ek-skurzije zaključen. Preostala nam je še dolga pot do doma. Prenočili smo v Hannovru, naslednje jutro pa smo jo ubrali proti jugu. Za kratek čas smo se ustavili samo v Fuldi, še

za dne pa smo prijadrali v München, kjer smo na naši poti zadnjikrat prenočevali. Ujeli smo še toliko dneva, da smo se lahko povzpeli na olimpijski stolp in z njega občudovali prizorišče zadnjih olimpijskih iger. Štadioni, olimpijsko naselje in druge naprave so bile s 190 m visoke terase na stolpu videti kot na dlani. Posebno mi je ostal v spominu neprijeten občutek v dvigalu, ki nas je z veliko hitrostjo (samo 20 sekund) potegnilo na razgledno teraso in nas potem zopet spustilo na trdna tla.

Zadnji dan, t.j. v nedeljo je bila pred nami samo še pot od Münchna do doma. Po jutranji megli je lepo sijalo sonce in nikomur ni bilo žal, da smo izbrali nekoliko daljšo pot preko prelaza Grossglockner v Visokih Turah. Vožnja po tej moderno zgrajeni 48 km dolgi asfaltirani visokogorski cesti z najvišjo točko 2571 m nad morjem je bil nadvse čudovit. Ustavili smo se na razgledni ploščadi nad ledenikom Pastirica (Pasterze) izpod katerega izvira reka Bela. Čudovit je bil pogled na orjaški ledenik pod nami in na gorske vrhove okrog nas. Naj omenim še ljubke svizce, ki smo jih z avtobusa zagledali tu in tam, kako so skakljali po južnih travnatih pobočjih.

Polni vtisov smo preko Korenskega prelaza proti večeru zopet prišli na domača tla in se v Ljubljani drug od drugega poslovili.

Jože Petrič, dipl. ing.

xxX

PREDSTAVNIKI SINDIKATA GOZDNIH GOSPODARSTEV SO RAZPRAVLJALI
O TOZD

Konferenco je sklical republiški sindikat delavcev industrije in rudarstva Slovenije dne 25. decembra 1972. Konferenca je bila v Nazarju, s strani našega podjetja pa sta bila navzoča tovariša Franc Kopic in Tone Fabjan. Udeležili so se je predsedniki osnovnih organizacij sindikata, predsedniki komisij za realizacijo ustavnih dopolnil gozdnih gospodarstev, člani sveta za gozdarstvo in lesno industrijo ter industrije celuloze in papirja in drugi. Konference so se še udeležili še predstavniki tiska, komisije za samoupravljanje pri republiškem svetu ZSS in še nekateri. Konferenca je imela namen proučiti in dopolniti gradivo "Uresničevanje ustavnih dopolnil v gozdarstvu", ki jo je izdelala strokovna komisija za realizacijo ustavnih dopolnil pri poslovnem združenju gozdnogospodarskih organizacij. Konferenca je ocenila gradivo kot dobro osnovo za bodoče delo pri urejanju temeljnih organizacij združenega dela v gozdarstvu. Konferenca je bila mnenja, da bi moralo gradivo vsebovati več variant pri organiziranju TOZD. Predvsem ne bi smelo iti pri tem samo za spremembo naslova pri gozdnogospodarskih organizacijah, temveč je potrebno predlagane variante v zvezi z ustanavljanjem TOZD vsebinsko izpolniti s poglobljenimi samoupravnimi odnosi, ki bodo samoupravljanje še bolj poglobili in ga približali vsem delavcem v gozdarstvu.

Konferenca je ugotovila, da v nekaterih gozdnogospodarskih organizacijah v naši republiki že tako delajo. Uspeh dela v prizadevanju pa se bo odrazil pri sami kvaliteti samoupravnih odnosov, ki jih bodo v bodoče predpisale TOZD.

Za formiranje TOZD v gozdarskih organizacijah v okviru republike niso bile podane enotne rešitve. Kakršna koli uniformiranost bi pomenila hkrati tudi omejevanje samoupravnih pravic pri odločanju delavcev v gozdarstvu.

Konferenca je ugotavljala, da je pri ustanavljanju TOZD nujno ohraniti celotni režim sedanjega gozdnogospodarskega območja. Konferenca meni, da so delavci v gozdarstvu še premalo seznanjeni z vsebino ustavnih dopolnil, da bi lahko bolj učinkovito posegli v razpravo. Zato je potrebno vse delavce seznaniiti o bistveni vsebini teh dopolnil in na široko odpreti akcijo za nadaljnjo poglobljanje in uresničevanje ustavnih dopolnil v gozdarstvu. Javna razprava pa naj pokaže, katera varianta je

najprimernejša za ustanavljanje TOZD v kolektivu. Pri taki ugotovitvi naj velja taka akcija pri ustanavljanju TOZD tudi za kmete - lastnike gozdov.

Konferenca se je v celoti pridružila zahtevi nekaterih članov, da morajo v javni razpravi strokovne komisije pri gozdnih gospodarstvih vsem delavcem na razumljiv način pojasniti vse prednosti, ki jih bodo imeli in pridobili na podlagi ustavnih dopolnil. Delavcem se mora obrazložiti tudi vse dobre in slabe strani posameznih variant pri formiranju TOZD.

Jasno je, da bomo s tako zasnovano akcijo zainteresirali in vzpodbudili naše delavce, ki bodo razmišljali o pravilni odločitvi pri oblikovanju TOZD na svojem področju.

Pri formiranju TOZD ne bi smelo biti ovir zaradi različne akumulativnosti gozdnih in drugih obratov. Samoupravní odnosi so tudi v tem, da delavci neposredno sami oblikujejo odnos do posamezno finančno slabše stoječih gozdnih in drugih obratov, saj v takem primeru odločajo o njihovi sanaciji ali o solidarnem pokrivanju nastale izgube in podobno. Takšne TOZD, ki bi združevale sedanje obrate le z namenom pokriti slabo poslovanje nekaterih obratov, kjer bi nastajale izgube, bi seveda pomenilo odstopanje od osnovnih načel ustavnih dopolnil. Po tem vprašanju pa konferenca ugotavlja, da so pri določanju dohodka in izgube TOZD še nekatere nejasnosti. Predvsem se postavlja vprašanje cen in davka na dohodek TOZD po katerih kriterijih naj bi se obračunavalo opravljeno delo. Konferenca je sprejela tudi stališče, da morajo biti osnove za izračun osebnih dohodkov delavcev v vseh TOZD enake. Gozdnogospodarske organizacije naj se odločajo za tisto varianto pri oblikovanju TOZD, ki jim najbolj ustreza.

Konferenca se je zavzemala tudi za tesnejše sodelovanje strokovne komisije za realizacijo ustavnih dopolnil pri poslovnem združenju gozdnogospodarskih organizacij Slovenije s komisijami pri gozdnih gospodarstvih, kakor tudi s sodelovanjem republiškega odbora Sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije. Tako sodelovanje naj bi bilo usmerjeno predvsem pri reševanju nekaterih problemov pri oblikovanju neposrednega upravljanja v TOZD.

EKSKURZIJA STRAŠKIH GOZDARJEV NA GOZDNI OBRAT LITIJA

Dne 4. 10. 1972 smo straški gozdarji imeli enodnevno ekskurzijo na Gozdnem obratu Litija. Da smo se odločili ravno za ta gozdni obrat, je vzrok v tem, ker nam je ing. Piškur povedal, kakšno lepo bukovino baje imajo Litijani na svojem območju, ki jo sicer domačini imenujejo "Amerika".

Že glede na samo ime smo si mislili, da bo prav gotovo kaj videti. No in tako je tudi v resnici bilo.

Ko smo zjutraj prispeli v Litijo pred gozdni obrat in izstopili iz avtomobilov, nas je sprejela hladna jesenska "sapa" tako, da smo se raje vrnili v tople avtomobile in počakali "voznega reda".

Po kratkem postanku smo krenili našemu cilju: "Ameriki" nasproti. A glej ga šmenta! Že takoj na začetku je naša organizacija zašepala. Tovariši, ki so vozili pred nami so seveda gledali samo naprej, nobeden pa ni pogledal na križišču, če mu ostali sledijo. Tako se je naša kolonica že takoj na začetku poti razbila.

Ko smo (komaj polovica) prispeli na cilj, na nadmorsko višino 800 m, smo šele ugotovili, da nismo vsi. Zato se je pomočnik upravitelja ing. Habjan ponovno vrnil v dolino, toda zaman. Kaj smo hoteli drugega, kot vseeno začeti z ogledom objekta.

Besedo je najprej povzel ing. Žunič in predstavil nas in naš gozdni obrat.

Za njim je spregovoril ing. Habjan in dokaj obširno opisal področje gozdnega obrata Litija in sam način gospodarjenja. Iz njegovega podajanja je bilo razvidno, da Litijani gospodarijo na 4.500 ha gozdov SLP-ja in 15800 ha zasebnega sektorja. Na tej površini je predviden etat: SLP iglavci 3700 m³ in listavci 8700 m³, zasebni sektor: iglavci 7500 m³ in listavci 16900 m³. Poudaril je, da so v zadnjem deceniju črpali etat predvsem iz mlajših sestojev oz. iz redčenj in to 95 % mase. Iz starostne strukture je tudi razvidno, da imajo malo starih sestojev, saj so bili tudi pri njih zelo močni posegi sečenj prva leta po vojni. Struktura sestojev po starosti pa je naslednja: do 30 let 35 %, 30 - 70 let 50 % in nad 70 let sta-

rosti 15 %. Omenil je tudi zanimivost (kar je ponekod tudi pri nas), da ostane v zasebnem sektorju okrog 14000 m³ neizkoriščenega etata. Vzroki so naslednji: prenizke odkupne cene, pomanjkanje delovne sile, visoki pravilni stroški itd. Sicer to velja bolj le za revir, ki smo ga obiskali, to je za revir Polšnik, medtem, ko v drugih revirjih ni tega problema, oz. gozdni lastniki sekali tudi več kot dovoljuje etat. K dopolnitvi podatkov je prispeval tudi tamkajšnji revirni gozdar tov. Gašperič, ki je povedal, da je revir Polšnik kartiran po starosti drevja in združbah - meri pa 1593 ha. Prirastek pa je 1,58 m³ iglavcev in 2.90 m³ listavcev na ha. Etat znaša 83 % prirastka (velja za oba sektorja lastništva).

Medtem, ko z delovno silo nimajo težav, saj imajo zaposlene samo domačine iz neposredne bližine, pa imajo težave s pravilom gozdnih sortimentov zaradi pomanjkanja gozdnih cest. Pri pravilu gozdnih sortimentov uporabljajo vprežno živino, žičnice in traktorje.

S tem je bil prvi del našega razgovora končan in medtem so prišli tudi ostali tovariši, ki so med tem časom baje prevozili pol Zasavja, da bi nas našli. Njihovo slabo voljo in zadrego pa tudi naše krepko prezeble ude smo učinkovito pregnali s tem, da smo krenili v sam objekt "Ameriko".

No imeli smo kaj videti. Na dokaj strmem terenu (okrog 30°) severne oz. severozahodne lege imajo krasen bukov debeljak. Debla so lepa, stegnjena in gladka. Posebno važno pa je, da so drevesa brez rdečega srca - torej bela. Lahko verjamemo predelovalcem, da imajo to bukovino še posebno radi.

Ko smo se spuščali po strmini navzdol in po drugi strani spet navzgor - smo se kmalu dodobra ogreli, ne samo telesno, ampak tudi za razgovor - pač vse v zvezi s tem prekrasnim objektom.

Zatem smo si ogledali mlajše bukove sestoje, to je drogovnjak, letvenjak in mladje. Na teh objektih smo se zadržali nekoliko dlje. Tu smo videli, kako vzgajajo le-te. Najprej nam je padlo v oči to, da drevje za posek v bukovem drogovnjaku sploh ne žigosajo s signirnim kladivom, pač pa ga samo označujejo v prsni višini bodisi z barvo ali z zadiračem. Seveda tudi samo odkazovanje se nekoliko razlikuje od našega. Mogoče je to samo slučaj. Tudi nega bukovega letvenjaka oz. mladja se razlikuje od našega načina. Na naše vprašanje zakaj tako, smo zvedeli, da je to pri njih dobro preštudirano in seveda

po njihovem mnenju tudi pravilno. Ta način so utemeljevali s tem, da ima pri njih bukovo mladje neke specifične lastnosti. Navajali so tudi, da morajo upoštevati visok sneg ter strme terene itd. V glavnem so njihovi posegi v bukovo mladje minimalni (to smo tudi dobro videli), zato pa menda bolj pogosti.

Ogledali smo si tudi krasen sestoj jelke (debeljak) s posameznimi smrekovimi drevesi. Sestoj se zelo lepo naravno pomlajuje. Prirastek v tem jelovem sestoju pa je okrog 18 m³ na ha.

S tem zadnjim objektom, se je tudi naše terensko ogledovanje končalo. Zato smo se odpravili proti Litiji in sicer čez vas Polšnik, kjer so nam gostitelji priredili kosilo.

Ko smo si potešili že precej prazne želodce, se je razgovor ponovno vrnil na strokovno tematiko. Priznati moramo, da so nam tovariši Litijani zelo radi in odkrito odgovarjali na naša vprašanja. Tako nam je čas odhoda prehitro minil in hočeš - nočeš - morali smo se odpraviti proti domu. Vračali smo se po drugi strani, tako da smo imeli krasen pogled na ves revir Polšnik. Toda po taki cesti (sicer dobro vzdrževani) kot bi bila to veleslalomska proga (cesta je izredno strma in vijugasta) vse do zasavske magistrale. V Litiji smo se dokončno poslovili od naših gostiteljev in se malo razgledali po mestu. Kaj posebnega seveda nismo videli, razen starega mostu čez Savo, ki je prava cokla v zasavskem cestnem prometu. Na poti domov smo se ustavili še na Valvazorjevem gradu Bogenšperk, kjer smo videli in izvedeli mnogo zanimivega. Nekaterim nam je bilo kar nerodno, da tako malo vemo o tem gradu, oz. kaj vse se je včasih dogajalo v njem. Tako smo dokončno zaključili našo ekskurzijo polno novih spoznanj z željo, da bi bilo takih in podobnih ekskurzij tudi v bodoče še več.

Franc Čibej

xXx

KAKO JE Z BENEFICIRANIM STAŽEM GOZDNIH DELAVCEV - SEKAČEV?

O tej problematiki je dala republiška skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja naslednje pojasnilo:

Po 82. členu zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Ur. list SFRJ št. 35/72) so 1.1.1973 nehali veljati vsi zvezni predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, torej tudi Zakon o ugotavljanju delovnih mest, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem (Ur. list SFRJ št. 17/68; 20/69 in 29/71). Po tem zakonu se je zavarovalna doba štela v beneficiranem trajanju na 201 delovnih mestih oz. poklicih, med njimi pa ni bilo delovnih mest v gozdarstvu oz. gozdnih delavcev-sekačev.

Za čas od 1. 1. 1973 dalje pa so pristojne za določanje beneficiranih delovnih mest, na podlagi pooblastila iz 3. odst. 56. čl. zveznega zakona, skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja posameznih republik v okviru določb republiškega zakona. Pri tem bodo morale upoštevati enotne kriterije iz 57. člena zveznega zakona, kot načela pri ugotavljanju in določanju delovnih mest, na katerih bi se naj štela zavarovalna doba s povečanjem.

Ker pa se pogoji dela ne morejo menjati v tako kratkem časovnem obdobju kot predpisi, so vse republike, med njimi tudi SR Slovenija, v svojih predpisih določile, da se bo zvezni zakon, ki določa beneficirana delovna mesta, začasno uporabljal tudi od 1. 1. 1973 dalje (348. člen statuta skupnosti pok. in inv. zavarovanja SR Slovenije).

Republiški zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. list SRS št. 54/72) v členih 43. in 44. določa postopek za ugotavljanje novih delovnih mest, na katerih se bo zavarovalna doba štela s povečanjem. Le-ta bo temeljil na družbenem dogovarjanju, katerega soudeleženci bodo Republiški svet zveze sindikatov Slovenije, gospodarska zbornica SR Slovenije, izvršni svet skupščine SR Slovenije in skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije. Družbeni dogovor pa bo vseboval določila o kriterijih in osnovah postopka za določanje delovnih mest, osnove za sklenitev dogovorov o načinu in rokih za opravljanje posebne težavnosti dela in škodljivosti dela za zdravje ter o kriterijih, s katerimi se ugotovi, katere organizacije v celoti plačujejo večje stroške, nastale zaradi povečanja zavarovalne dobe in znižanja starostne meje za

pridobitev pravic itd.

Nadalje republiški zakon določa, da si mora skupnost, preden odloča o delovnih mestih, na katerih naj bi se zavarovalna doba štela s povečanjem, priskrbeti strokovno mnenje znanstvenih institucij o težavnosti in škodljivosti dela na posameznih delovnih mestih, o možnosti uvedbe varstvenih ukrepov za zmanjševanje škodljivih vplivov, in rokih v katerih je možno te ukrepe izvesti, ter omejiti ali odpraviti posebno težavnost in škodljivost za zdravje na posameznih delovnih mestih. In končno, predno skupnost odloči o beneficiranju del na posameznih delovnih mestih, mora dobiti mnenje republiškega sveta zveze sindikatov SR Slovenije, gospodarske zbornice SR Slovenije in republiškega sekretariata za delo.

Iz navedenega izhaja, da se bo o vaši zahtevi za beneficiranje delovnega mesta gozdnega delavca - sekača odločalo po nakazanem postopku po predhodni sklenitvi družbenega dogovora z navedenimi soudeleženci.

V kolikor dostavljen elaborat "Beneficirana delovna doba v gozdarstvu" ne bo zadoščal za pravilno odločitev o vaši zahtevi in bi bilo potrebno dokumentacijo dopolniti, vas bomo pravočasno obvestili.

Naprošamo vas, da s tem dopisom seznanite članice vašega poslovnega združenja, to je 18 gozdnogospodarskih organizacij v SR Sloveniji, v imenu in po pooblastilu katerih ste zahtevke podali.

xXx

GOZDNA MEHANIZACIJA V OBMOČNEM NAČRTU

Za uspešno poslovanje neke gozdnogospodarske organizacije v današnjem smislu je potrebna tudi gozdna mehanizacija. Gozdnogospodarski načrt za obdobje 1970-1980 daje zato svoje mesto tudi tej dejavnosti.

Pri obdelavi gozdne mehanizacije v okviru omenjenega gozdnogospodarskega načrta sem vso snov smiselno zajel v 3 večja po-

glavja, le-ta pa se delijo v posamezna podpoglavja kot sledi.

A. UVAJANJE MEHANIZACIJE

- 1/ Sečnja lesa
- 2/ Spravilo lesa
- 3/ Prevoz lesa
- 4/ Gradbena, drevesničarska in gozdnogojitvena mehanizacija.

B. SREDSTVA ZA GOSPODARJENJE - TEHNIČNA OPREMLJENOST (sedanje stanje)

- 1/ Sečnja lesa
- 2/ Spravilo lesa
- 3/ Prevoz lesa
- 4/ Gradbena, drevesničarska in gozdnogojitvena mehanizacija.

C. PERSPEKTIVA MEHANIZACIJE

- 1/ Sečnja lesa
- 2/ Spravilo lesa
- 3/ Prevoz lesa
- 4/ Gradbena, drevesničarska in gozdnogojitvena mehanizacija.

V pričujočem sestavku bom skušal kolikor mogoče na kratko podati razvoj, stanje in perspektivo gozdne mehanizacije, ki je sestavni del gozdnogospodarskega načrta.

A. UVAJANJE MEHANIZACIJE

- 1/ Sečnja lesa

Z uvajanjem mehanizacije na področju sečnje lesa, če izločimo neuspeh poskus mehaniziranja sečnje v planskih letih (1948-1950) s težkimi dvoročnimi motornimi žagami, smo na našem gozdnogospodarskem območju začeli v letu 1961. Takrat smo poskusno kupili 4 motorne žage znamke Stihl Contra - dve za GO Podturn in 2 za GO Straža.

Uvajanje motornih žag se je odvijalo vse do leta 1964, v katerem smo mehanizirali že preko 90 % sečnje lesa in do leta 1965, ko smo mehanizirali že celotni posek lesa.

Formiranje manjših delovnih skupin (2-3 delavci), tako v pogledu učinka kot s stališča preprečevanja vibracijske bolezni

zaradi tresenja motorne žage, je imelo za posledico večanje števila motornih žag v družbenem sektorju našega območja. To večanje števila motornih žag pri našem podjetju nam kaže sledeča tabela:

Leto	1961	1962	1963	1964	1965	1967	1968	1969	1970	1971
Št.m.										
žag	4	4	38	70	73	98	116	129	183	214

Najbolj zastopane so motorne žage znamke Stihl, Husqvarna in Jonsereds.

Tudi v zasebnem sektorju našega območja so se pojavile motorne žage, vendar nekoliko pozneje. Zaradi razdrobljenosti zasebne gozdne posesti pa njihovo število daleč presega dejansko potrebo. Njih število je po ocenitvi razvidno iz sledečega pregleda:

Leto	1961	1962	1965	1966	1968	1970	1972
Št. mot.							
žag	-	-	40	350	950	1500	2000

Z večanjem števila motornih žag tako v družbenem kot v zasebnem sektorju se je letni učinek na eno motorno žago zmanjševal in je bil za družbeni sektor našega območja takšen:

Leto	1966	1968	1970
Skup.igl.+ list. v m3	1050	970	620

2/ Spravilo lesa

Z mehanizacijo spravila lesa se je na našem gozdnogospodarskem območju, če ne upoštevamo spravila lesa s težkimi traktorji - goseničarji v planskih letih na GO Straža, začelo na najtežjih predelih - Gorjanci - leta 1959 z montažo žičnega žerjava KS-1.

Poznejši poskusi spravila lesa z manjšim traktorjem goseničarjem Fiat 411 C na GO Novo mesto, Straža in Podturn niso dali zadovoljivih rezultatov.

Začetki spravila lesa v današnjem smislu s traktorjem kolesnikom - Ferguson 35 - segajo v letu 1963 na GO Straža (Brezova

reber).

Vse večje potrebe po spravilu lesa zaradi manjkajočih in že tako dragih "furmanskih" - vozniških storitev, so pogojevale in narekovale čedalje večji prodor pravilne gozdne mehanizacije, zlasti traktorjev kolesnikov. Kako številčno v posameznih letih do leta 1970 nastopa pri nas pravilna mehanizacija, je razvidno iz sledečega pregleda:

	L e t o				
	1966	1967	1968	1969	1970
Traktorji Fe 35	1	2	4	5	5
Žični žerjavi	1	1	2	2	2
3 BV - 250	-	2	-	1	1

Kakšen učinek pa je imela navedena pravilna mehanizacija, je razvidno iz naslednje tabele:

Učinek pravilne mehanizacije:

Leto	1962	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Posekana neto lesna masa v m ³	67030	85440	94370	92940	101310	102530	121970
Spravilo z mehanizacijo v m ³	2350	1200	3300	9380	10990	10950	14210
% od pos.neto mase	3,1	1,4	3,5	10,2	10,9	10,7	11,7
Indeks	-	0,51	275	284	117	100	130

Poskus spravila lesa z zgibnim traktorjem Kockum 360 v jeseni leta 1969 na gozdnih obratih Novo mesto, Straža in Podturn je dal zadovoljive rezultate, kar je vsekakor pomagalo pri odločitvi za nabavo zgibnega traktorja Timberjack 209 za GO Podturn leta 1971.

3/ Prevoz lesa

Na področju transporta lesa smo začeli z lastnimi kamioni v letu 1958 in 1959, ko sta bila leta 1958 za GO Novo mesto in Črmošnjice kupljena po en kamion (Csepel in TAM 4500) in, ko je bila leta 1959/60 formirana za območje roškega gozdnega preдела prva večja skupina štirih kamionov (3 kom FAP in OM Sup. Orion). Skupna nosilnost šestih kamionov in enega traktorja za gradbeni obrat je bila v letu 1960 43 ton.

Kamion Csepel, ki je bil kupljen kot gibljiva mehanična delavnica za potrebe gozdarstva in kmetijstva, s katerim je bilo gozdarstvo takrat združeno, se je za prevoz lesa preuredil leta 1960.

Do leta 1958/59 se je prevoz gozdnih sortimentov izvajal deloma z zasebnimi vozniki s konjsko vprego, deloma pa s kamioni drugih podjetij in zasebnih prevoznikov.

Organizacijsko so spadali vsi kamioni, razen kamiona GO Novo mesto, od osnovanja prevoznega parka 1959 pa do leta 1962, pod upravo GO Straža. Leta 1962 so se kamioni dodelili v upravo posameznim obratom in takšno decentralizacijsko obliko imamo še danes.

Za prevoz gozdnih sortimentov iz prometno slabših in krajših gozdnih predelov smo od leta 1961 do 1963 kupili 6 traktorjev Ferguson 35.

Mehanizirani prevoz lesa je iz leta v leto bolj napredoval. Prevozni park smo dopolnjevali z novimi kamioni, traktorji in kamionskimi prikolicami. Vzporedno s tem pa so se iz prevoza vse bolj umikali kmečki vozovi "šinarji", pozneje pa tudi "gumarji", saj je mehanizirani prevoz bil seveda cenejši. En del nekdanjih voznikov se je zato zaposlil na privlačenju lesa od panja do kamionske ceste, drugi del pa je to dejavnost čedalje bolj opuščal.

Z izboljšanjem cestnega omrežja, t.j. z razširitvijo mnogih ozkih poti in z izgradnjo novih cest, se je čedalje bolj širilo območje prevoza vseh vrst gozdnih sortimentov s kamioni. Traktor je zato po eni strani postal za prevoz lesa predrag, po drugi strani pa je bila in je še čedalje večja potreba po mehaniziranem spravilu lesa. Traktorji so se zato iz prevoza vedno bolj umikali na spravilo. Za prevoz gozdnih sortimentov se torej danes uporabljajo samo še priložnostno.

Eno najtežjih del pri prevozu lesa predstavlja nakladanje. Za olajšanje tega dela se je zato začelo misliti že razmeroma zgodaj. Za nakladanje lesa smo zato kupili že leta 1963 dve lažji dvigali Hiab 193 (GO Črnomelj, GO Novo mesto) predvsem za nakladanje lesa brez ramp v zasebnem in družbenem sektorju. Ker je bilo ročno nakladanje v družbenem sektorju, zlasti na roškem predelu, s pomočjo ramp dobro organizirano in z razmeroma ceneno delovno silo sorazmerno poceni, se je tu nakladanje

s težjimi tipi Hiab dvigal začelo uvajati šele v letu 1968. Z nabavo večjega števila Hiab dvigal v letu 1969 in 1970 pa smo nakladanje oblovine v družbenem sektorju v letu 1970 v celoti mehanizirali. Ostal je še problem nakladanja prostorninskega lesa, ki pa smo ga delno že začeli reševati.

Medtem, ko je mehaniziranost prevoza v družbenem sektorju hitro naraščala, saj je dosegla že v letu 1962 78 % celotnega posekanega lesa, v letu 1965 pa praktično že 100 %, pa je mehaniziranost prevoza v zasebnem sektorju počasneje napredovala in sicer le pri prevozu odkupljenega lesa. To pa je seveda tudi razumljivo, saj si je kmet z lastnim prevozom, zlasti na krajših razdaljah ustvarjal tudi del zaslužka. Zadnja leta pa tudi mehanizacija prevoza odkupljenega lesa v zasebnem sektorju napreduje in je zavzela v letu 1970 že 80 - 90 % celotnega odkupa.

Primerjava razvoja spravila, prevoza in ostale mehanizacije našega gozdnogospodarskega območja z drugimi v Sloveniji, bi prav gotovo pokazala počasnejši tempo razvoja pri nas kot drugje. Vzrokov za to je več. Naj navedem le najvažnejše.

1. Eden najpomembnejših je prav gotovo ta, da je naše gozdnogospodarsko območje siromašnejše od nekaterih drugih, zlasti v pogledu lesnih zalog, sečnje, razmerja iglavci-listavci in drugo.

2. Dolenjska z Belo krajino predstavlja pasivnejši predel Slovenije, predvsem velja to še za podeželsko prebivalstvo, na katerega je naše podjetje v pogledu delovne sile močno vezano. Velik del delavcev je polproletarcev, ki jim delo v gozdni proizvodnji ni edini vir zaslužka. Ker večini gozdnih delavcev delo v gozdu torej samo dopolnjuje delo doma, se je tudi razumljivo naš gozdni delavec dolgo zadovoljeval z manjšim zaslužkom, kot delavci pri drugih gozdnih gospodarstvih. Osební dohodek - zaslužek pa je eden od pogojev za prodiranje mehanizacije. Dokler je namreč neko delo opravljeno s človeško oziroma živalsko delovno silo cenejše od stroja, delo z mehanizacijo ne pride v poštev.

3. Eden zelo pomembnih činiteljev, če že ne najvažnejši, ki je močno vplival oziroma za nekaj časa zaviral ne samo uvajanje mehanizacije, ampak tudi druga investicijska vlaganja, ki so pogojevala razvoj mehanizacije (ceste, poti itd.), pa je dejstvo, da je gozdarstvo na našem območju bilo 8 let združeno

s kmetijstvom kot pasivno panogo. Gozdarstvo je bilo združeno s kmetijstvom od 1955. do oktobra 1963 leta. Vsa ta leta so se prelivala sredstva iz gozdarstva v kmetijstvo za kritje izgub in za izgradnjo kmetijskih investicij. Tako je n.pr. gozdarstvo v letu 1962 krilo 117 starih milijonov kmetijske izgube.

Razumljivo, da je tako prelivanje sredstev imelo posledice tudi v uvajanju in nabavi mehanizacije. Posledica prelivanja sredstev je tudi dejstvo, da še danes naše podjetje nima lastne mehanične delavnice za popravilo kamionov (ima le delavnico za popravilo motornih žag), kar je edini primer med vsemi gozdnimi gospodarstvi v Sloveniji.

4. Gradbena, drevesničarska in gozdnogojitvena mehanizacija

Vzporedno z uvajanjem mehanizacije v gozdu se je sicer nekoliko pozneje začelo tudi z uvajanjem gradbene drevesničarske in manj gozdnogojitvene mehanizacije. Tehnična opremljenost podjetja v teh dejavnostih je razvidna iz priloženega obrazca 14a.

B. SREDSTVA ZA GOSPODARJENJE - TEHNIČNA OPREMLJENOST (sedanje stanje)

1. Sečnja lesa

V primerjavi s prvimi začetki mehanizirane sečnje lesa v letu 1961/62 lahko ugotovimo, da je do konca leta 1970 sečnja lesa zelo napredovala, zlasti kar zadeva učinek sekačev in tehnologijo dela.

Večje učinke delavcev so vsekakor pogojevali: tečaji delavcev, večja izkušnost, manjše delovne skupine, lažji tipi motornih žag, kot tudi nova tehnologija dela, ki se je zlasti v zadnjih letih zelo uveljavila.

2. Spravilo lesa

Tudi mehanizacija spravila je v primerjavi s prvimi začetki razmeroma še kar napredovala, saj smo v letu 1970 v primerjavi s posekano neto lesno maso z mehanizacijo v družbenem sektorju spravili 12 % lesne mase.

Kako je po številu in po učinku pravilna mehanizacija v posameznih letih obdobja 1960-70 nastopala, pa je razvidno iz tabelarnega pregleda - učinek pravilne mehanizacije.

3. Prevoz lesa

Za prevoz gozdnih sortimentov, gradbenega in ostalega materiala je imelo podjetje po stanju ob koncu leta 1970 20 kamionov, 4-dvoosne, 2-enoosne prikolicе in 2 traktorja s prikolicama, s skupno kapaciteto prevoza 193,5 ton. Od tega kamioni 139 ton, prikolicе 48,5 ton in traktorji 6 ton. V primerjavi z letom 1960 predstavlja to povečanje za 150,5 ton, v primerjavi z letom 1969 pa povečanje za 28,5 ton.

Po tipih in tonaži so bili kamioni zastopani takole:

OM 150	7 kom	á	10 ton	=	70 ton
OM Super Orion	1 "	á	10 ton	=	10 ton
OM Tigrotto	5 "	á	5 ton	=	25 ton
FAP	1 "	á	7 ton	=	7 ton
TAM 4500	6 "	á	4,5 ton	=	27 ton

Skupaj 20 kom 139 ton

Prevoz lesa je bil na območju našega podjetja po stanju leta 1970 v družbenem sektorju v celoti mehaniziran, na območju zasebnega sektorja pa 80 - 90 %.

Nakladanje oblovine je bilo po stanju leta 1970 v družbenem sektorju prav tako v celoti mehanizirano, v zasebnem pa 80 - 90 % od odkupljene količine lesa.

Številčno stanje nakladalnih naprav je bilo v letu 1970 takšno:

Hiab 193	7 kom
Hiab 173	3 "
Hiab 177	5 "
Volvo 620	1 "

Skupaj 16 kom

Kako je naraščalo število transportnih sredstev za prevoz ter njih kapaciteta v obdobju 1959-1970, prikazuje naslednja tabela.

Stanje transportnih sredstev

Transportna sredstva	Število transportnih sredstev / nosilnost v tonah											
	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Kamioni	5/30	6/40	8/49	8/48	11/12,5	16/87,5	16/87,5	17/92	18/99	18/110,5	18/110,5	20/132
1-us prikolica	-	-	1/4,5	1/4,5	2/11,5	2/11,5	2/11,5	2/11,5	2/11,5	2/11,5	2/11,5	2/11,5
2- osna prikolica	-	-	-	-	-	1/7	1/7	1/7	1/7	1/7	4/37	4/37
Traktor na prev.	1/3	1/3	3/9	5/15	7/21	7/21	7/21	7/21	5/15	3/9	2/6	2/6
Skupaj nosilnost	/33	/43	/62,5	/68,5	/95	/127	/127	/131,5	/132,5	/138	/165	/193,5

Iz tabele je razvidno, da po letu 1959 z osnovanjem lastnega prevoznega parka kapaciteta prevoza nenehno raste, tako v kamionih kot v prikolicah. Kapaciteta traktorskega prevoza pa do leta 1963 raste, nato stagnira do leta 1966, zatem pa zopet pada, kar je posledica premeščanja traktorjev in prevoza na spravilo lesa.

Naraščanje kapacitete prevoza iz leta v leto je opravičeno in je po eni strani posledica večjih letnih sečenj v družbenih gozdovih, manjšanje uslug zasebnih kamionskih prevoznikov, prevoznikov, ki so sodelovali pri prevozu lesa s kmečkimi vozovi "šinarji" in "gumarji", po drugi strani pa vedno večja udeležba našega prevoznega parka pri prevozu odkupljenega lesa iz zasebnega sektorja.

Količinski prevoz lesa v posameznih letih v m³ in ton km z lastnimi in tujimi prevoznimi sredstvi je razviden iz nadaljnjih dveh tabel.

Prevoz lesa v m³ z lastnimi in tujimi prevoznimi sredstvi:

Prevozno sredstvo	R e a l i z a c i j a v m ³			
	1962	1965	1968	1970
Traktorske prikol.-lastne	9.200	11.500	3.600	900
Kamioni-lastni	49.500	70.000	90.696	111.770
Kamioni - tuji	800	2.300	1.400	800
Kam.prikol.-lastne	600	1.240	5.700	8.500
Živin.vprega-last.+tuja	16.927	400	-	-
Skupaj:	77.027	85.440	101.396	121.970

Prevoz lesa izražen v ton km z lastnimi prevoznimi sredstvi

Prevozno sredstvo	1965	1966	1967	1968	1969	1970
	Realizacija v ton km/št.vozil/ton/km/					
Kamioni	16/1.324.400	17/1.421.400	18/1.380.300	18/1.648.900	18/4.562.300	20/1.840.300
Kam.prikol.(1+2 osna)	3/ 49.300	3/ 57.200	3/ 59.300	3/ 62.900	6/ 116.700	6/ 198.300
Traktorji	7/ 192.300	7/ 222.700	5/ 134.200	3/ 80.900	2/ 64.400	2/ 34.200
SKUPAJ:	1.566.000	1.701.300	1.573.800	1.792.700	1.743.400	2.072.800
INDEKS		108	93	114	97	119

Iz obeh prednjih tabel je razvidno:

- da realizacija v m³ in ton km istočasno s povečano kapaciteto prevoza v kamionih, prikolicah in skupno iz leta v leto raste,
- da se iz leta v leto zlasti večja prevoz s kamionskimi prikolicami, upada prevoz z živinsko vprego in traktorji. Upadanje prevoza s traktorji je posledica boljšega cestnega omrežja, kar ima za posledico umikanje traktorjev na spravo v gozd, oziroma le na priložnostni prevoz lesa.

4. Gradbena, drevesničarska in gozdnogojitvena mehanizacija

Stanje drevesničarske, gozdnogojitvene in gradbene mehanizacije po številu in moči nam kaže tabela 14 a (B,C,D) tehnična opremljenost organizacije.

C. PERSPEKTIVA MEHANIZACIJE

1. Sečnja lesa

Ker je v fazi izkoriščanja sečnje lesa v celoti mehanizirana že od leta 1964/65, zato v bližnji bodočnosti, glede same mehaniziranosti sečnje, verjetno ne bo bistvenih sprememb. Vzporedno s sredstvi pravilne mehanizacije, terenskimi in gojitvenimi prilikami pa se bo moralo preiti na sodobno tehniko sečnje in izdelave gozdnih sortimentov (sortimentna, debelna in drevesna metoda).

2. Spravilo lesa

Čeprav spravilo gozdnih lesnih sortimentov z mehanizacijo, začeniši z letom 1959 stalno napreduje, zlasti v letih 1966-1970 spravimo z mehanizacijo v družbenem sektorju letno še vedno le 11,7 % celotne posekane lesne mase. (V letu 1971 17,8 %. Glej tudi tabelo o učinku pravilne mehanizacije v poglavju A2 - spravilo lesa). Razlika do 100 %, to je 88,3 po stanju leta 1970 predstavlja torej še vedno spravilo z živinsko vprego. Vzroki za to so podani že prej. Z ozirom na dejstvo pa, da je število zasebnikov, ki se ukvarjajo z animalnim spravilom lesa, v stalnem upadanju ter z ozirom na možnosti nabave tovrstne mehanizacije, ki se v skladu s potrebami hitro razvija, predvidevamo, da bo tempo udeležbe mehaniziranih sredstev na spravilu lesa do leta 1980, hitrejši kot do sedaj. Predvidevamo, da bi lahko že do leta 1974/75 dosegli razmeroma visoko stopnjo mehaniziranega spravila lesa v družbenem sektorju sicer 80 % posekanega tehničnega lesa, oziroma 50 % posekanega celotnega lesa. Velik del poseka lesa zavzema namreč prostorninski les, ki se ^{in se} verjetno vsaj še nekaj časa bo, iznašal - spravljal z bosenskimi konjiči, posebno še kar zadeva sečno in spravilo v terensko težjih mlajših bukovih sestojih.

Precej upanja o mehaniziranem spravilu pri redčenju v mlajših sestojih, tako bukovih kot iglastih, pa vlivajo manjši zgibni traktorji Cararo in podobni, ki bi bili v primerjavi s težjimi gibčnejši, zahtevali bi ožje vlake itd.

3. Prevoz lesa

Prevoz lesa v družbenem in za del odkupljenega lesa v zasebnem sektorju opravlja podjetje danes s po obratih dislociranim lastnim prevoznim parkom s skupno nosilnostjo 193,5 ton (stanje 1970 - Glej tabelo "Stanje transportnih sredstev" v podpoglavju B 3. in tabelo "Kapaciteta prevozov po obratih" v tem podpoglavju). Predvidevamo, da bi se v naslednjem desetletnem obdobju (1970-1980) kapaciteta prevoza v tonah povečala od 193,5 t na najmanj 234 ton. To povečanje bi šlo na račun kamionov večje nosilnosti ter eno in dvoosnih prikolic, medtem ko bi število vlečnih vozil - kamionov ostalo isto ali se celo zmanjšalo na 18.

Kako naj bi izgledala kapaciteta prevoza po obratih in za GG skupaj v obdobju 1970-80 prikazuje tabela:
Kapaciteta prevozov po vrsti, številu in nosilnosti transportnih sredstev.

Transportno sredstvo	G O Z D N I O B R A T I												SKUPAJ	
	Novo mesto		Straža		Podturen		Črmošnjice		Črnomelj		Gradbeni		GG	
	1970 št.t.	1970/80 št.t.	1970 št.t.	1970/80 št.t.	1970 št.t.	1970/80 št.t.	1970 št.t.	1970/80 št.t.	1970 št.t.	1970/80 št.t.	1970 št.t.	1970/80 št.t.	1970 št.t.	1970/80 št.t.
Kamioni	4/10	4/26,5	4/24	4/28	4/40	4/40	3/27	3/30	4/23,5	3/18	1/4,5	-	20/139	18/142,5
1-osa, prikolica	-	1/4,5	1/4,5	1/8	1/7	2/15	-	1/8	-	-	-	-	2/11,5	5/35,5
2-osa, prikolica	-	1/5	-	1/5	2/20	2/28	2/17	2/20	-	-	-	-	3/37	6/50
Trakt, na prev.	-	-	-	-	1/3	1/3	-	-	-	-	1/3	1/3	2/6	2/6
Skupaj :	4/10	6/36	5/28,5	6/41	8/70	-	5/44	6/58	4/23,5	3/18	1/25	-	1/7,5	30/234

Iz tabele je razvidno (primerjava stanje 1970 s stanjem 1970-80), da se po obratih kot tudi na GG skupna nosilnost v tonah dvigne (za GG od 193,5 na 234 t), zaradi prikolic in kamionov večje nosilnosti, medtem ko naj bi se število vlečnih vozil, t.j. kamionov celo zmanjšalo na 18.

Poudarjam, da je prognoza kapacitete prevoznih sredstev po številu in tonah izdelana na podlagi možnosti nabave leta 1970 in da se bo z ozirom na pričakovani razvoj tovrstne mehanizacije, zlasti kar zadeva nosilnosti, programirana številka 234 t dvignila.

Če predpostavljamo, da bodo naše potrebe prevoza z ozirom na prevoz v družbenem sektorju in odkup lesa v zasebnem sektorju, v okviru sedanjih normalnih prevoznih razdalj povprečno 18 km, okrog 2,2 milj. ton km in če vemo, da znašajo (na podlagi letne realizacije leta 1970) sedanje kapacitete prevoza okrog 2 milj. ton km, potem lahko zaključimo, da bo predvidena kapaciteta prevoza 234 ton, oziroma nekoliko več, zadostovala.

4. Gradbena, drevesničarska in gozdnogojitvena mehanizacija

Uporaba tovrstne mehanizacije bo morala v svojih dejavnostih pokazati nove rezultate tako n.pr. na gradnji in vzdrževanju gozdnih cest-greder, večja in cenejša proizvodnja sadik z nakupom novih strojev itd.

Jože Kure, dipl. ing.

xXx

TEHNIČNA OPREMLJENOST ORGANIZACIJE

A/ STROJI PRI IZKORIŠČANJU GOZDOV
Stanje 1962, 1965, 1968 in 1970

Zap. št.	1962	1965	1968	1970
	km	km	km	km
1. Motorne žage, število	4 24	73 374	129 682	217 1092
2. Traktorji				
- kolesniki, število	5 175	7 245	7 245	7 245
3. - goseničarji, število	1 25	1 25		
4. - zgibni, število				
5. Traktorske:				
- prikolice, število				
6. - polprikolice, število /nosilnost/	5	8	7	6
7. Motorni vitli - število				
8. Traktorski vitel		1	3	5
9. Žič. žerjavi, število /dolžina vrvi/	1/1000 16	1/1000 16	2/2200 68	3/2450 m 103
10. Kamioni, število (nosilnost t)	8/49 910	16/87,5 t 1590	18/110,5 t 1929	22/150,5 t 2727
11. Kamionske:				
- prikolice /2-osne/ število/nosilnost t		1/7 t	1/7 t	4/37 t
12. -polprikolice /1-os/ število/nosilnost t	1,4,5 t	2/11,5 t	2/11,5 t	2/11,5 t
13. Nakladalne naprave, število /Hiab/		3	5	15
14. Stroji za lupljenje, število, kapac. /znanka/				
15. Rolbe, število				
16. Stranski jarmenik	1 10	1 10	2 20	2 20
17. Tračne žage za razrez pragov		1 10	1 10	1 10
SKUPAJ KM	1162	2272	2954	4197

B/ GRADBENI STROJI

Stanje v letu 1962, 1965, 1968 in 1970

Zap. št.	1962	1965	1968	1970
	km	km	km	km
1. Nakladalni stroji, število				1 63
2. Buldozerji, število		1 90	1 90	2 180
3. Valjarji, število		1 24	1 24	1 24
4. Drobilci, število	1 28	2 39	2 39	1 39
5. Vibratorji, število				
6. Kompresorji, število		2 64	3 96	3 96
7. Ruvači panjev, število				
8. Vrtalna kladiva, število /na kompres./		4	6	6
9. Stroj za miniranje, število		2	2	2
10. Mešalci betona, število			1 11	
11. Pervibratorji, število				
12. Graderji, število				
13. Konzolno dvigalo			1	
14. Motorna vrtalna kladiva /Cobra, Pionjar/		4 20	7 35	7 35
SKUPAJ KM :	28	237	295	437

C/ STROJI V GOZDNIH DREVESNICAH

1. Motorni kultivator-freza	2 4	4 14	7 35	7 35
2. Kultivator kot priključek traktorja			1	1
3. Sadilnik akord			1	1
4. Zalivalni stroj Agro 300-40			1 8	1 8
5. Prenosna škopilnica-motorna		2	2	2 5
6. Zaliv. elekt. stroj-hidrofor		2	2	2 10
SKUPAJ KM :	4	14	43	58

7. Baterijski strojček za raz-
prševanje vod. rast. herbicidov

2

D/ STROJI ZA NEGO IN OBNOVO GOZDOV

1. Stroj za kop. jam - Gribor			3 15	3 15
2. Motorna čistilka - JO-BU		3 15	3 15	3 15
3. Priklj. za kopanje jam na motorko Stihl 08			2 8	2 8
4. Vrtalnik lukenj-priključek traktor Fa 35		1	1	1
5. Motor, žage Mc Culloch /težke 4 kt za gozd. gojitvena dela/				5
6. Pripr. za dognojevanje sadik z umetnim gnojilom				5
SKUPAJ KM :	-	15	38	38

SKUPAJ B, C, D KM : 32 266 368 533

DELAVSKA KONTROLA

Zadnje dni vse več govorimo in pišemo o uvajanju samoupravne kontrole. Osnova za delo novega samoupravnega družbenega organa so določbe ustavnih amandmajev, ki jih je skupščina že sprejela in določbe predloga novih ustavnih sprememb, o katerih naj bi skupščina sklepala v jeseni. Delavska samoupravna kontrola je organ delovne skupnosti. Je torej organ obrata in podjetja kot celote.

Kakšne pravice in dolžnosti naj bi opravljale komisije za samoupravno kontrolo? Gre za organizirano nadzorstvo delavcev po vprašanjih družbenega, političnega in strokovnega delovanja vseh činiteljev v delovni organizaciji. Gre za nadzor, kako se uresničuje načelo delitve po delu, kako se racionalno gospodari, krepi poslovna morala in kako se uveljavljajo osebne odgovornosti. Skrbi, da bodo vsa dogajanja razen poslovnih tajnosti javno podvržena vsem oblikam družbene kontrole, kako se trošijo sredstva za reprezentanco in reklamo, pod kakšnimi pogoji se sklepajo pogodbe, kakšni so prevzemi materiala, kako se opravljajo razne naloge, plačujejo razni honorarji, kako se vrši in pod kakšnimi pogoji prodaja proizvode, osnovna sredstva in drug material. Nadalje, ali se izplačuje kilometrina, dnevnice, terenski dodatek in podobno v skladu s samoupravnimi sporazumi. Ali se spoštujejo pravila, ki urejajo delovne odnose, sprejemanje, razporejanje na delo, premeščanje in odpustitve z dela, koriščenje dopustov, dodeljevanje stanovanj, kreditov za stanovanjsko izgradnjo itd. Podrobno bo treba pravice in dolžnosti, ki jih bodo imeli ti organi, opisati v samoupravnem sporazumu, ki ga bomo sprejeli.

Menimo, da bi imel vsak obrat svojo komisijo. Centralno komisijo pa naj bi sestavljali delegati iz vseh obratov. Komisije naj bi štele 3 - 9 članov. Člane komisij imenujejo delavci delovne skupnosti. V komisiji naj bi bilo $\frac{2}{3}$ neposrednih proizvajalcev. Vodilni delavci in delavci, ki vodijo dela, naj bi ne bili člani komisij. Samoupravni sporazum o ustanovitvi samoupravne družbene kontrole naj bi sprejeli ter imenovali člane komisij do sredine meseca maja t.l. Vsaka iniciativa bo dobrodošla. Izkoristimo razgovore z delavci za proučevanje te naše naloge. Ne razmišljajmo o tem, ali je to potrebno ali ne, pač pa raje dajmo svoj prispevek, da bo naša kontrola

učinkovita v preventivnem smislu, kar vse lahko vpliva na naše boljše gospodarjenje in s tem na boljše življenjske pogoje.

Franc Markovič

xKx

PROBLEMI STANOVANJ NAŠIH DELAVCEV

Tov. Rustja je v eni zadnjih številk Dolenjskega gozdarja začel javno razpravo o stanovanjski problematiki v podjetju in občini. Gre za višino stanovanjskega prispevka in način usmerjanja le-tega za stanovanjsko izgradnjo.

Na podlagi posebne ankete, ki so jo izpolnili delavci (zaradi kratkega časa niti ne vsi) ugotovimo, da bi potrebovali do leta 1976: 7 družbenih stanovanj, 80 delavcev se je odločilo za novogradnjo v lastni režiji, 116 delavcev pa bi svoja stanovanja samo popravilo in izboljšalo. Skupni stroški bi znašali 10.041,250 din ali letno 2,510.300 din. Podjetje bo pri 6 % stanovanjskem prispevku v navedenem času zbralo 7,278.000 din, od tega moramo odšteti prispevek v solidarnostni sklad in plačilo anuitet v višini 1,918.000 din. Ostane torej na razpolago za kritje stanovanjskih potreb le 5,360.000 din ali 53 % potrebnega denarja. Če bi hoteli pokriti vse potrebe po gradnji stanovanj, bi morali predpisati najmanj 12 % stanovanjski prispevek ali dvakrat več kot je znašal doslej.

Zaradi neurejenega stanovanjskega vprašanja precejšnjega števila delavcev in sorazmerno nizkih razpoložljivih sredstev, bodo morali samoupravni organi temeljito proučiti merila, ki bi zagotovila posojila tistim delavcem, ki živijo za človeka v neprimernih stanovanjih.

Ugotavljamo, da stanovanjska problematika delavcev gozdnega gospodarstva še zdaleč ni zadovoljivo rešena. Predvsem gre za zelo zanemarjena stanovanja pri tistih delavcih, ki imajo nizke osebne dohodke in živijo odmaknjeni v vaseh in zaselkih. Delavci z nizkimi osebnimi dohodki ne morejo štediti,

saj jim osebni dohodek komaj zadostuje za najbolj nujne življenjske potrebe. Nekateri delavci so si prihranili nekaj denarja in s temi prihranki in svojim delom zelo počasi obnavljajo svoja stanovanja. Posojila, ki so bila razpisana pa odklanjajo, češ da na svojo hišo si posojila ne bodo vpisali. Navadno so to delavci, ki imajo doma majhno posestvo in vlagajo denar predvsem v posestvo, da bodo iz njega prav zaradi nizkih osebnih dohodkov lahko preživeli navadno veččlansko družino.

Ob priliki popisa stanovanj smo ugotovili, da precejšnje število delavcev živi v starih kmečkih hišah z eno ali dvema sobama in vežo, preurejeno v kuhinjo. Stanovanja so brez voda in kopalnice, brez urejenih sanitarij in nekatera celo brez elektrike. Za tako zaostalost, če jo objektivno ocenjujemo, nosi precejšen del krivde tudi delavec sam. Moram odkrito priznati, da se včasih za neurejenim stanovanjem skriva delavčeva malomarnost in alkohol. Do tega zaključka pridem, ko prelistavam seznam odobrenih posojil za razdobje treh let nazaj. Iz seznama koristnikov posojila je namreč razvidno, da je prejel posojilo vsak delavec, ki je imel urejeno gradbeno dokumentacijo. Poudarjam, da pridobitev dokumentacije za adaptacijo stanovanja ni bil noben problem. Kdor pa za posojilo ni zaprosil, ga tudi prejel ni. Torej razgovarjamo se o delavcih, ki so za neurejeno stanovanjsko vprašanje delno sami odgovorni. Odgovorna pa je tudi okolica, torej tisti delavci, ki z njimi delajo ter z njimi delijo slabo in dobro. Odgovorne so tudi sindikalne organizacije, ki so premalokrat reševale stanovanjsko problematiko njihovih delavcev in ker niso obravnavale posameznih kritičnih primerov. Ne spomnim se, da bi sindikalna podružnica predlagala rešitev kritičnega stanovanjskega problema, pa čeprav taki primeri so.

Pričakujem od vseh izvršnih odborov sindikalnih organizacij, da na seji analizirajo stanovanjsko problematiko svojih članov in spodbudijo tiste, ki reševanje tega problema odlagajo, da jim pomagajo z nasveti, kako stanovanjski problem lahko rešijo. Da posredujejo pri samoupravnih organih, da imajo taki delavci prednost pri posojilu, da kontrolirajo delavce, če posojila resnično uporabijo za rešitev stanovanjskega problema, da opozarjajo krajevne skupnosti na reševanje komunalne problematike, to so ceste, vodovod, kanalizacija, elektrifikacija in podobno.

Franc Markovič

xXx

KONSTITUIRANA JE SKUPŠČINA IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI GOZDARSTVA

Že v zadnji številki Dolenjskega gozdarja smo objavili samoupravni sporazum o ustanovitvi izobraževalne skupnosti za gozdarstvo. Med tem časom je bila v Ljubljani 19. 1. 1973 tudi ustanovna skupščina, ki je ugotovila, da so samoupravni sporazum podpisala vsa gozdna gospodarstva, gozdarski šolski center iz Postojne in še nekatere druge delovne organizacije, ki opravljajo gozdarsko dejavnost. Zaradi objektivnih razlogov še nista sporazum podpisala gozdarski inštitut in biotehniška fakulteta, gozdarski oddelek.

Za predsednika skupščine izobraževalne skupnosti gozdarstva je bil izvoljen tov. ing. Vlado Jenko, za namestnika pa tov. ing. Sekirnik Marijan.

V izvršni odbor ISG so bili izvoljeni: ing. Jenko, ing. Sekirnikova, Glažar, ing. Ajdič in Markovič.

Za delegata v izobraževalno skupnost Slovenije je bil izvoljen ing. Urleb Franjo.

Skupščina je sprejela dolgoročni razvojni program, ki ga objavljamo v celoti.

1. Nadaljevati, odnosno začeti z intenzivnim vpisom mladincev v šolo za gozdarje (poklicne gozdne delavce).

Proučiti možnosti vpisa mladincev v šolo za gozdarje iz drugih republik pri tistih gozdnogospodarskih organizacijah, ki že doslej v večjem obsegu zaposlujejo sezonske delavce iz drugih republik.

2. Okrepiti propagando za vpis v gozdarske šole, zlasti v šolo za gozdarje.

Skupaj z gozdnogospodarskimi organizacijami, republiškimi in področnimi zavodi za zaposlovanje zagotoviti načrtno propagando v okviru osnovnošolskega pouka v interesu spoznavanja splošnega pomena gozdov, pogojev dela v gozdarstvu in vpisa v gozdarske šole s predvajanjem filmov, diapozitivov in predavanji. V ta namen je potrebno izdelati ustrezen propagandni film.

3. V skladu z razvojem stroke, zahtevami poklica in izobraževalnega sistema je potrebno stremeti, da se za mladince postopoma ponovno uvede v prihodnjem obdobju obveznih 8 razredov osemletke kot pogoj za vpis v šolo za gozdarje (poklicne gozdne delavce). Določitev roka za uveljavitev omenjenega vpisnega pogoja je odvisna od splošnih demografskih, družbeno ekonomskih in socialnih gibanj v Sloveniji.
4. Gozdnogospodarske organizacije naj z namenom zagotovitve možnosti organiziranega pridobivanja znanj in s tem povezanega napredovanja, boljšega nagrajevanja in uspešnejšega dela omogočijo že zaposlenim gozdnim delavcem, ki izpolnjujejo vpisne pogoje (najmanj 6 razredov osnovne šole in starost do cca 30 let) vpis v šolo za gozdarje.

Za tiste zaposlene gozdne delavce, stare do cca 30 let, ki nimajo končanih 6 razredov osnovne šole, naj gozdnogospodarske organizacije v sodelovanju s področnimi osnovnimi šolami oziroma delavskimi univerzami organizirajo dopolnilno šolanje v osemletki.

5. Za gozdne delavce, ki ne izpolnjujejo formalnih vpisnih pogojev za vpis v šolo za gozdarje, je potrebno organizirati izobraževanje na delovnem mestu.

Mišljeni so predvsem starejši, stalni in sezonski delavci.

Izvedba te oblike izobraževanja mora temeljiti na enotnem izobraževalnem programu (po možnosti verificiranem), ki ga naj izdelata posebna strokovna komisija za izdelavo profilov in učnih načrtov.

Zaradi zagotovitve enotnih meril ocenjevanja pridobljenih znanj je potrebno izdelati enotna ocenjevalna merila.

6. Skupaj z gozdnogospodarskimi organizacijami in izobraževalnimi ustanovami organizirati za zaposlene najboljše delavce navedene v predhodnih točkah dopolnilno izobraževanje, s katerim si bodo pridobili dodatna znanja, ki jih zahteva tehnološki razvoj stroke.
7. Prednost pri izobraževanju gozdnih delavcev za specializirane poklice v gozdni proizvodnji (ožji profili - traktorist, žičničar, šofer) morajo imeti praviloma stalni, strokovno usposobljeni delavci, kar naj gozdnogospodarske organizacije zagotovijo v določenih svojih internih predpisih.

8. Izdelati je potrebno profile in učne načrte za dopolnilno izobraževanje poklicev iz predhodne točke ter skrbeti za njihovo stalno izpopolnjevanje.
9. Vsako eksterno ali interno pridobljeno znanje na podlagi, v predhodnih točkah omenjenega programa in izpita, se mora ustrezno realizirati. Zaradi zagotovitve enotnega sistema vrednotenja pridobljenih znanj fizičnih gozdnih delavcev in ostalih ožjih profilov poklicev v gozdarstvu, bo ustrezna komisija proučila in izdelala enoten sistem vrednotenja znanj in napredovanja.
10. Delovno mesto gozd. delovodje je v praksi še vedno aktualno. Glede na konkretne prilike v proizvodnji ga lahko zasede šolani gozdar (poklicni gozdni delavec) ali gozdarski tehnik. Za šolane gozdarje, ki bi po določenih letih proizvodnega dela (cca 5 let) zasedli delovno mesto delovodje se bo izdelal poseben dopolnilni učni program za delovodje in organiziralo tečaje.
11. Osnovnega pomena za bodoče kadrovanje v gozdarske šole je reševanje in izboljšanje družbenega standarda gozdnih delavcev. Gozdnogospodarske organizacije naj v povezavi z drugimi činitelji zagotovijo najbolj ustrezne rešitve pri urejanju stanovanjskih prilik, naselitve, zaposlitve in drugih socialnih vprašanj gozdnih delavcev.

Pri tem je umestno združiti napore z ostalimi neposredno prizadetimi organizacijami (kmetijske, turistične) pri reševanju problemov modernizacije gorskih kmetij.
12. Na podlagi proučitve stanja in dejanskega vključevanja absolventov redne gozdarske tehniške šole v gozdarsko proizvodnjo ter na podlagi potreb po tem profilu poklica, ki izvirajo iz razvojnih programov gozdnogospodarskih organizacij v naslednjih letih, naj gozdnogospodarske organizacije organizirajo vpis najboljših delavcev iz proizvodnje (poklicnih gozdarjev), ki izpolnjujejo pogoje vpiša v dopisno gozdarsko tehniško šolo - oddelk za odrasle (končana osemletka). Ta oblika šolanja omogoča napredovanje tistim gozdnim delavcem, ki imajo voljo in sposobnost za nadaljnje usposabljanje in izobraževanje in naj bi se uveljavljala, dokler se ne izdela modernejši izobraževalni sistem.

13. Proučiti in uveljaviti možnost nadaljnjega dopolnilnega izobraževanja oz. šolanja in napredovanja gozdarskega tehnika ter ustrezne valorizacije novo pridobljenih znanj. Razrešitev nakazanega problema bo zmanjšalo fluktuacijo kadrov tega profila poklica, ki postaja v odnosu do profila inženirja izrazito deficitaren.
14. Glede na dosedanje neugodno razmerje med številom gozdarskih tehnikov in inženirjev (razmerje 1 : 2,2) v proizvodnji naj se prouči status in delokrog omenjenih dveh profilov poklicev, pri čemer je nujno upoštevati razvojne trende in v gozdarsko razvitih deželah uveljavljene razmerja.
15. V okviru postdiplomskega študija inženirskega kadra je poleg magistrskega študija potrebno zagotoviti tudi specialistični študij, ki bo predvsem služil potrebam neposredne proizvodnje. Izvedba se naj poveri BF - oddelek za gozdarstvo.
16. Na podlagi dosedaj zbranih anketnih podatkov so potrebe po delavcih posameznih profilov poklicev do l. 1985 naslednje (izhodišče je sedanja stopnja razvoja):

a) gozdarjev (poklicnih gozdnih delavcev	cca	800
b) gozd. tehnikov	cca	300
c) gozd. inženirjev	cca	160
d) gozd. traktoristov	cca	200
e) šoferjev - nakladalcev	cca	150
f) žičničarjev	cca	200

Navedene številke so okvirne in pogojene z dosedanjim načinom programiranja kadrov in določenimi pogledi na status in delokrog gozd. inženirjev in tehnikov.

17. V okviru statutarnih določil se izvolijo sekcije in komisije, ki naj v predstoječem obdobju obdelajo dosedaj nakazane, zlasti pa naslednje naloge:

I. V l. 1973 in 1974:

- a) Izdelava enotne metodologije planiranja gozdarskih in ostalih kadrov pri gozdnogospodarskih organizacijah, ustanovah in ostalih gozdarskih službah v SR Sloveniji;
- b) pregled obstoječega kadra vseh profilov poklicev v gozdarstvu;

- c) na osnovi že izdelane enotne metodologije planiranja kadrov, pregled potreb po različnih profilih poklicev v obdobju dolgoročnega razvoja gozdarstva Slovenije do leta 1985 v skladu s tehnološkim razvojem stroke;
- d) izdelava profila in učnega načrta za priučevanje gozdnih delavcev na delovnem mestu, izdelava programa organizacije pouka ter enotnih meril ocenjevanja;
- e) izdelava sistema napredovanja gozdnih delavcev v okviru izdelave celotnega sistema napredovanja kadrov v gozdarstvu;
- f) izdelava učnega načrta za tečaj za delovno mesto gozdarskega delovodje ter organizacijskega načrta za realizacijo šolanja;

2. Naloge dolgoročnejšega značaja, ki se bodo pričele deloma uresničevati že v letu 1973 in 1974, njihovo obdelovanje bo trajalo pa še v naslednjih letih:

- a) Analiza sedanjega celotnega sistema izobraževanja v gozdarstvu t.j. njegovih organizacijskih in vsebinskih oblik;
- b) Na osnovi rezultatov analiz izdelati sodobni, dinamični izobraževalni sistem, ki bo zagotovil startne osnove znanja za vsak posamezen profil poklica, njegovo vsebino in obliko izobraževanja. Sistem mora omogočiti nadaljevanje, šolanja oziroma prehod iz ene šolske stopnje (iz enega profila v drugega) ob upoštevanju že obravnavanih znanj prejšnje izobraževalne stopnje.

Posebno je potrebno upoštevati pri prioriteti izdelavo učnih načrtov za šolo za gozdarje (osemletka) in učnega načrta tehniške šole za odrasle, v katero bi se vpisali najboljši gozdarji - absolventi šole za gozdarje po določenih letih proizvodnega dela.

Enak poudarek je potrebno dati tudi nadaljnjemu izobraževanju gozdarskih tehnikov na višji stopnji.

- c) Na prej navedenih osnovah, izhodiščih in okvirih revidirati obstoječe ali pa izdelati nove učne programe za vse stopnje šol v gozdarstvu. Učni programi morajo biti obvezno sinhronizirani ter morajo vsebovati tudi sodobna družbeno-politična znanja.

- d) Izdelati dolgoročni program permanentnega izobraževanja odnosno dopolnilnega usposabljanja zaposlenih kadrov vseh profilov poklicev. Ob tem se mora izdelati tudi ustrezne učne načrte, organizacijo izvedbe za posamezne oblike dopolnilnega izobraževanja in terminski program izvajanja posameznih tečajev in seminarjev.
- e) Določiti izvajalce posameznih oblik permanentnega in dopolnilnega izobraževanja (gozdarska fakulteta - inštitut, gozdarski šolski center, gozdna gospodarstva itd.).
- f) Na osnovi tako izdelanih organizacijskih oblik, vsebinskih okvirov in obsega gozdarskega šolstva in izobraževanja izdelati materialno (finančno) valorizacijo posameznih programov in izobraževanja v celoti.

18. Upoštevajoč dosedanje neustrezno lokacijo gozdarskega šolskega centra v Postojni, ki povzroča akutno pomanjkanje predavateljskega kadra, kar onemogoča vsebinsko in sistematično poglobljeno oziroma razširjeno učno dejavnost, predvsem pa zelo potrebno razširitev dopolnilne izobraževalne dejavnosti (glej predhodne točke), se ustanovi gradbeni sklad za gradnjo novega sodobnega gozdarskega šolskega centra v okolici Ljubljane.

Velike naloge, ki se postavljajo pred gozdarsko stroko na področju izobraževanja na vseh stopnjah, zahtevajo poleg organizacijskih oblik in vsebinskih priprav tudi ustrezne učne prostore in ustrezno lokacijo.

Tudi srednje in dolgoročni načrt razvoja gozdarstva v SR Sloveniji predvideva tesnejše povezovanje med gozdarsko fakulteto - inštitutom, gozdarskim šolskim centrom in gozdnogospodarskimi organizacijami, kar narekuje tudi prostorsko zbližanje vseh izobraževalnih in proučevalnih ustanov. To bo omogočilo racionalno koriščenje prostorskih kapacitet, učne opreme, učnih pripomočkov (strojna postaja) in tudi učnih kadrovskih potencialov.

Gozdnogospodarske organizacije bodo, izhajajoč iz spoznanja in potreb po modernizaciji in razširitvi izobraževanja po poti samoupravnega sporazumevanja zagotovile, ob upoštevanju uveljavitev določil XXI. in XII. ustavnega dopolnila, finančna sredstva za izvajanje zastavljenega programa in krepitev materialne osnove vzgoje, izobraževanja in proučevanja.

19. Vse ostale naloge, ki se bodo pri delu na razreševanju kadrovske in izobraževalne problematike pokazale kot nujne.

POJDIMO V KORAK S ČASOM

Na zadnjih dveh sestankih kolegija je odkrito stekla beseda o problemih, ki spremljajo naše delo. Gre za nekatere slabosti, ki so vplivale na dosežen rezultat poslovanja. Da je problematika resnično zaskrbljujoča, nam pove podatek poslovnega združenja gozdnogospodarskih organizacij o doseženem družbenem proizvodu po zaposlenem delavcu. Iz podatkov ugotovimo, da smo v letu 1971 predzadnji od vseh GG, v letu 1972 pa zadnji. Torej razprava in sprejeta priporočila na kolegiju le niso bila odveč.

Za tako stanje je več vzrokov. Poskušal bom napisati le nekatere:

Med opravičljive vzroke takega stanja prištevam:

- Velike količine posekanih slučajnih pripadkov pri katerih so nastopili višji stroški, vrednost posekanega lesa pa je občutno manjša.

Med neopravičene vzroke pa lahko uvrstimo:

- Slabo delovno disciplino. Po podatkih, ki jih imamo, delajo delavci povprečno le po 12 delovnih dni v mesecu.
- Preveč je opravičenih in neopravičenih izostankov z dela, preveč je plačanih deževnih dni in bolniških izostankov.
- Preveč nas je zaposlenih. Raje zaposlujemo več delavcev kot pa da iščemo boljšo tehnologijo dela pri kateri bi z manjšim številom delavcev več napravili.
- Preveč je zaposlenih strokovnih delavcev v zasebnem sektorju ali pa je premajhen odkup.
- Zelo nizka je produktivnost dela, zlasti na nekaterih obratih.
- Visoki so stroški spravila.
- Priprava dela ni dovršena.
- Vse prepočasi se uvaja moderna tehnika dela. Navadno damo delavcu stroj prej kot pa znanje.

- Izobraževanju posvečamo premalo pozornosti.
- Vse premalo proučujemo organizacijo dela in jo prepočasi prilagamo novim izsledkom. Premalo je iniciative.

Menim, da bo treba ta vprašanja obravnavati v delovnih skupinah od uprave do obrata. Kajti, če stvari ne bomo resneje vzeli v obravnavo, bomo nosili posledice sami. Vsi, ki smo odgovorni za proizvodnjo, za delovno disciplino v delovni organizaciji, za dobro počutje, moramo probleme postaviti na pravo mesto, kajti v nasprotnem primeru bomo postali objekt kritike tistih, ki danes v delovni organizaciji izkoriščajo popustljivost in naše slabosti.

Franc Markovič

xXx

IZOBRAŽEVANJE DELAVCEV

Ker je izobraževanje delavcev ena od naših osnovnih dolžnosti, smo se na odboru za kadre in na kolegiju dogovorili, da se v šolo vpišejo vsi tisti delavci, ki so sprejeti na delo v zadnjih dveh letih in so mlajši od 25 let. Upravitelji, referenti in revirni gozdarji so dolžni o tem obvestiti delavce. Od delavcev pa pričakujemo, da vzamejo izobraževanje kot pripomoček za uspešno premagovanje vseh težav, ki ga spremljajo na delovnem mestu in v življenju.

"Gozdarski šolski center Postojna - šola za gozdarje (gozdne delavce) razpisuje vpis v 1. razred šole za gozdarje - oddelk za odrasle.

Pričetek šolanja: 1. marec 1973.

Trajanje šolanja: 2 leti, od tega 2 krat po 3 mesece v Postojni, ostali čas v dislociranem oddelku za praktični pouk pri gozdnem gospodarstvu.

Vpisni pogoji:

1. Uspešno končanih (najmanj) 6 razredov osemletke. Priložiti spričevalo!
2. Izpisek iz rojstne matične knjige.

Prispevek za materialne stroške šolanja znaša za en razred (3 meseci) 650,00 N din. V ta prispevek so všteti vsi stroški za knjige, skripta idr.

Vzdrževalnina v domu znaša 530,00 N din. Pridržujemo si možnost zvišanja vzdrževalnine, če bodo življenjski stroški še naraščali.

Za vse potrebne informacije se obračajte neposredno na gozdarski šolski center Postojna ali GG Novo mesto.

Vse prijavljene bomo o izvršenem vpisu obvestili!

S seboj naj delavci prinesejo delovno obleko in čevlje, dežni plašč, delovne rokavice, copate, perilo za 3 tedne, 6 zvezkov, svinčnik, radirko, trikotnik in kotomer."

Prijavo je treba poslati na gozdno gospodarstvo Novo mesto do 20. februarja 1973.

— xXx —

Franc Markovič

ŠE NA MNOGA LETA TOVARIŠ ANDOLJŠEK!

Dne 21. januarja 1973 je srečal Abrahama nam vsem znan, vedno dobre volje in nasmejan, Jože Andoljšek-Ando. Tako je na svoji življenjski poti, ki je bila ves čas težavna in posuta s trnjem, prišel do tistega mejnika, ki v človeškem življenju pomeni prelomnico in prehod v drugo polovico življenja.

Jože se je rodil pred petdesetimi leti v Semiču kot sin napredne družine. Po končani osnovni šoli v rojstnem kraju je končal štiriletno meščansko šolo v Črnomlju in se po opravljeni maturi odločil za trgovski poklic. Njegovo namero je preprečila vojna vihra, ki mu je onemogočila, da bi se strokovno usposobil za svoj poklic. Že leta 1941 so ga Italijani zaprli za 5 mesecev, ker je sodeloval v akcijah proti Kočevarjem.

Od takrat dalje je ves čas aktivno deloval na terenu v domačem kraju, dokler ni leta 1943 vstopil v partizanske vrste. Kot bорец belokranjskega odreda in kasneje drugih partizanskih enot je doživel veliko težkih, včasih pa tudi veselih dni, o katerih posebno rad pripoveduje.

Po demobilizaciji v letu 1945 se je udeležil dveh mladinskih delovnih akcij in sicer na izgradnji prog Otovec-Bubnjarci in Šamac-Sarajevo, kjer se je uveljavil zlasti na področju idejno-političnega dela. Leta 1947 se je zaposlil na okrajnem ljudskem odboru v Novem mestu, služboval nato na okrajni združni zvezi, združni hranilnici in posojilnici in kmetijski zadruzi, dokler ni v letu 1963 z reorganizacijo gozdarske službe prišel na gozdno gospodarstvo.

Ves čas službovanja je aktivno deloval v družbeno političnih organizacijah (ZK, ZB, SZDL itd.) in društvih. Z leti njegova aktivnost ni prav nič popustila, saj ga še danes srečujemo na vsemogočih sestankih in akcijah.

Lahko bi rekli, da ga ni člana našega kolektiva, ki ne bi poznal vedno veselega Jožeta. Poznajo ga delavci na gozdnih obratih pa tudi otroci, ki jih vsako leto navdušuje kot dedek Mraz. Tudi za naše glasilo vedno skrbi, da je pravočasno zvezano in razposlano na obrate.

Dragi Jože, ob tvojem življenjskem jubileju ti dvigamo čašo in ti želimo še dolgo vrsto srečnih, zdravih in zadovoljnih let!

DESETILETNI PROGRAM GRADNJE GOZDNIH CEST (Povzetek iz območnega načrta)

V tem kratkem povzetku bom podal nekaj osnovnih podatkov, ki so bili zbrani pri sestavi območnega načrta. Ravno tako kot ostala poglavja območnega načrta je tudi poglavje o gozdnih gradnjah razdeljeno tako, da je najprej prikazano preteklo razdobje, nato stanje pred začetkom obdobja veljavnosti območnega načrta in nato programiranje za naslednjih 10 let.

V tem sestavku bodo podani le podatki, ki se nanašajo na problematiko gozdnih cest kljub temu, da je v območnem načrtu obdelana celotna gradbena dejavnost.

Vsi podatki, ki so navedeni ne prikazujejo današnjega stanja pač pa stanje na dan 31. 12. 1970, torej stanje pred začetkom veljavnosti območnega načrta.

1. Preteklo obdobje

Če proučujemo gradnjo gozdnih cest v preteklem obdobju ugotovimo, da se je z gradnjo začelo takoj po vojni. Prve gradnje so bile razne rekonstrukcije gozdnih poti in razširitve opuščanih gozdnih železnic. Kot izvajalec gradnje cest nastopa v večini primerov gradbeni obrat, ki je opravljal tudi projektiranje. Posamezne manjše rekonstrukcije ali razširitve pa so izvajali tudi gozdni obrati v lastni režiji.

Skozi vse preteklo obdobje je bila gradnja najbolj intenzivna v roškem predelu, ker so ravno tam naši najboljši gozdovi. Posebno veliko se je na roškem predelu gradilo gozdnih cest v času planskih sečenj, ko je bilo potrebno transportirati velike količine lesne mase. V obdobju združenega gozdarstva in kmetijstva je bilo sorazmerno zgrajeno le malo gozdnih cest. Tempo gradenj pa je precej porastel, ko se je gozdarstvo zopet osamosvojilo.

Obseg opravljenih del pri gradnji gozdnih cest v povojnem obdobju nam najbolje prikaže urejen kataster, ki izkazuje po stanju 31. 12. 1970 - 319,20 km gozdnih cest.

Če upoštevamo, da je pred vojno obstojalo vsega skupaj samo okrog 15 km cest, nam račun pove, da je bilo zgrajenih v povojnem obdobju 304,20 km gozdnih cest, kar pomeni precejšnjo dolžino.

Zanimivi so tudi podatki o tem, kako so bile te ceste zgrajene. Od skupne dolžine sedanjih cest, jih je bilo zgrajenih:

kot novogradnje	99,57 km
kot rekonstrukcije	182,07 km
kot razširitve gozdnih železnic	<u>37,56 km</u>
Skupaj:	319,20 km

Poleg navedene dolžine cest pa je bilo zgrajenih že veliko km gozdnih vlak, kar pa ni mogoče prikazati niti z dolžino niti s stroški.

Kljub velikim naporom za izgradnjo cestnega omrežja v preteklem obdobju pa imamo danes še vedno majhno gostoto. Poleg majhne gostote obstaja pri večini glavnih izvoznih žil še ta problem, da niso položene niti zgrajene dovolj ugodno. Pojavlja se namreč to nasprotje, da so novejšše ceste, ki potekajo že bolj v zaledju, drugotnega pomena in manj obremenjene, v pogledu produktivnosti, vzponov in krivin boljše kot pa glavne izvozne žile. To je eden od resnejših problemov, s katerimi se vsakodnevno srečuje transportna služba posebno še v zimskem času.

Pri podatkih o gradnji gozdnih cest je vredno omeniti tudi nekaj letnic, ki so pravzaprav važni mejniki, saj smo v gradnjo cest uvedli nekaj novih metod in tako vnesli v to dejavnost precej napredka. Bistvo tega napredka je uvedba mehanizacije, ki je zamenjala množico cestnih delavcev, povečala tempo gradenj in prispevala znaten delež k znižanju stroškov. Najvažnejše od teh letnic je leto 1962, ko smo začeli s splošno uporabo kompresorjev in z valjanjem novozgrajenih cest ter leto 1964, ko smo uvedli električno miniranje in uporabo buldozerja za gradnjo spodnjega ustroja, kar predstavlja nedvomno največji napredek. Če primerjamo stroške gradnje cest v preteklem obdobju opazimo, da so bili le-ti v stalnem porastu.

V tabeli navajamo poprečne cene za km novogradnje utrjene gozdne ceste, kakršne so bile dosežene v obdobju 1961 - 1970. Vzponredno so izračunani tudi indeksi rasti cen, in sicer en račun z osnovo cen za leto 1961, pri drugem računu pa je vzeta za osnovo cena iz predhodnega leta. Za primerjavo navajamo tudi osnovne urne postavke kvalificiranega cestnega delavca, da bomo lahko primerjali dvig cen za gradnjo in dvig osnovnih postavk delavcev.

Tabela - poprečne cene za km gozdne ceste

Leto gradnje	Poprečna cena	Indeks cen	Letni indeks cen	Osnovna postavka	Indeks postavk
1961	70.000	100,0	-	0,60	100,0
1962	72.336	103,3	103,3	0,80	133,3
1963	74.689	106,7	103,3	0,80	133,3
1964	88.329	126,2	118,3	1,34	223,3
1965	98.425	140,6	111,4	2,00	333,3
1966	107.595	153,7	109,3	2,96	493,3
1967	123.591	176,6	114,9	2,96	493,3
1968	127.431	182,0	103,2	3,96	660,0
1969	123.609	176,6	97,0	4,29	715,0
1970	169.395	242,0	137,0	4,49	748,3

Iz indeksa cen je razvidno, da so cene v stalnem porastu. Izjema je le leto 1969, kjer opazimo padec. Na drugi strani pa vidimo, da so osnovne urne postavke še v večjem porastu. Ta razkorak med indeksom cen in postavk lahko smatramo za pozitiven, saj je tudi dokaz, da z uvajanjem novih metod gradnje, z uporabo mehanizacije in z boljšo organizacijo vplivamo na zniževanje stroškov gradnje.

Pri izračunu prodajne cene nekega objekta ima velik delež tudi višina faktorja upravno prodajne režije. V naših kalkulacijah zasledimo, da je višina faktorja znašala od 2,00 do 2,10 pač različno za posamezna leta; pretežno pa je bila njegova višina 2,00. Vidimo, da je faktor prilično nizek, saj je bil tudi naš namen, da z njim krijemo le dejanske stroške upravno prodajne režije gradbenega obrata in da ne ustvarjamo še določene akumulacije iz sredstev za gradnjo cest.

V območnem načrtu je v krajšem poglavju obdelano tudi vzdrževanje gozdnih cest in s tem v zvezi stroškov. Na splošno lahko ugotovimo, da v ta namen porabimo precej denarja, poleg tega pa ceste niti niso najboljše vzdrževane. V preteklosti je bilo vse preveč ročnega dela na tem področju, katerega pa bo potrebno nadomestiti s strojnim delom. Zanimiv je podatek, da smo leta 1970 porabili sredstev za novogradnje 1.127.177.- din, za vzdrževanje pa 796.000.- din kar znese 70,6 % za vzdrževanje nasproti sredstvom za novogradnje. Razen za ceste pa se ta sredstva koristijo tudi za vzdrževanje vlak in poti.

Poleg sredstev za vzdrževanje, ki ga opravljamo na lastnih cestah, pa so dodeljena vsako leto določena sredstva za popravilo in vzdrževanje poti v zasebnih gozdovih, ki pa niti niso tako majhna, saj smo n.pr. v letu 1970 porabili v ta namen 180.400,- din.

2. Sedanje stanje gozdnih cest

Ko govorimo o stanju v pogledu odprtosti gozdov moramo biti najprej seznanjeni z naslednjimi pojmi:

1. Odprtost gozdov izražamo s koncentracijo (c) oziroma gostoto cest, ki pove koliko m produktivnih cest imamo na 1 ha gozdne površine.
2. Cesta je produktivna na tistem odseku, ki poteka skozi gozd in na njej lahko natovarjamo les na vozila.
3. Cesta je spojna na tistem odseku, ki poteka izven gozda ali pa na njej ne smemo natovarjati lesa na vozila.
4. Za izračun gostote cest pridejo v poštev samo produktivne dolžine.
5. Javne ceste se ravno tako upoštevajo pri izračunu gostote cestnega omrežja.
6. Gostoto cest izračunamo tako, da produktivno dolžino cest v metrih delimo s površino gozdov v hektarjih.
7. Iz gostote "c" je izračunana poprečna razdalja med cestami "e".

Naslednji dve tabeli nam prikazujeta dolžine cest in odprtost gozdov po gozdnih obratih za SLP in zasebne gozdove ter skupaj.

Gozdni obrat	DOLŽINA			PROJEKCIJNA DOLŽINA			UTROJITEV		NAČIN GRADNJE		
	Spoj.	Prod.	Skupaj	SLP	ZS	Skupaj	Neutr.	Utrjen.	Rekon.	Razširit.	Novogradnje
Črmošnjice		29,50	29,50	25,80	3,70	29,50	15,15	14,35	3,00	2,60	23,90
Črmoelji	2,60	28,84	31,44	14,84	14,00	28,84	9,60	21,84	5,00	1,20	25,24
Novo mesto	1,20	17,30	18,50	8,80	8,50	17,30	13,80	4,70	6,00	1,50	11,00
Podturen		14,21	14,21	11,71	2,50	14,21	9,01	5,20	1,00		13,21
Staza		22,35	22,35	17,15	5,20	22,35	11,10	11,25	4,50	1,10	16,75
Trebnje		4,00	4,00		4,00	4,00	4,00		4,00		
SKUPAJ :	3,80	116,20	120,00	78,30	37,90	116,20	62,66	57,34	23,50	6,40	90,10

Odprtost gozdov

Gozdni obrat	Gostota cest "c"			Popr. razd. med cestami		
	V SLP	V ZAS	Skupna	v SLP	V ZAS	Skupna
Novo mesto	10,51	7,02	8,14	951	1.425	1.228
Straža	14,38	5,50	8,15	695	1.810	1.227
Podturn	16,85	7,46	14,37	593	1.340	696
Črmošnjice	10,03	5,63	8,33	997	1.776	1.200
Črnomelj	10,35	6,35	7,41	966	1.575	1.350
Trebnje	11,39	12,22	12,14	878	818	1.214
Skupaj:	12,18	7,14	8,87	821	1.401	1.127

Tabela odprtost gozdov nam jasno prikaže, da je odprtost naših gozdov zelo nizka, saj znaša v poprečju v SLP gozdovih 12,18 m/ha, v zasebnih pa samo 7,14 m/ha. Za primerjavo naj primerjamo podatek, da imajo nekatere razvite države že gostoto 40, 50 in celo več m/ha. Za slovenske razmere pa je predvidena odgovarjajoča gostota okrog 30 m/ha.

Seveda pa je teritorij gozdnega obrata prevelik, da bi nam račun gostote po obratih prikazal jasno sliko. Prikaže nam le poprečje obrata, ki sicer dobro služi za primerjavo med obrati.

Pravilno sliko odprtosti bi pokazale šele gravitacijske enote, ki bi bile izločene na osnovi spravila s traktorsko, konjsko ali žično vleko. Naše območje imamo sicer že razdeljeno na gravitacijske enote na bazi spravila in oblike terena in jih tudi koristimo pri izdelavi letnega in perspektivnega programa gradnje cest. Takih enot je okrog 200. Zato jih nismo mogli koristiti pri sestavi območnega načrta, pač pa smo skladno z navodili celotno novomeško območje razdelili na gravitacijske enote - odprtostna območja - po glavnih prometnicah, bodisi gozdnih ali javnih. Tako smo dobili 22 gravitacijskih enot in v njih izvedli vse meritve za račun odprtosti. Na osnovi teh računov smo grupirali gozdove po stopnji odprtosti in dobili naslednje stanje:

Gostota cest m/ha	Površina gozdov - ha		
	SLP	Zasebni	Skupaj
0 - zaprti	-	305	305
0 - 5	1018	5770	6788
5 - 10	6770	39299	46069
10 - 15	11830	6733	18563
15 - 20	6169	-	6169
20 - 25	1426	-	1426
25 - 30	-	-	-
nad 30	-	173	173

Čeprav nam te enote že kar dobro prikažejo odprtost gozdov, so pa še vedno prevelike za detaljnjšo sliko. Predhodna tabela nam na primer pove, da je zaprtih samo 305 ha gozdov v zasebnem sektorju. Dobro pa vemo, da je zaprtih gozdov še veliko več, saj predvidevamo za gradnjo v naslednjem obdobju 4 in celo 9 km dolge relacije.

Za popolnejšo sliko stanja v pogledu cest pred obdobjem območnega načrta navajamo še naslednjo tabelo, ki prikazuje ceste po kvaliteti.

Dolžina cest v km

Gozdni obrat	Gozdne			Javne		Skupaj
	Utrjene	Neutrj.	Skupaj	Utrj.	Neutrj.	
Novo mesto	39,09	16,90	55,99	261,80	21,83	283,63
Straža	53,38	20,12	73,50	107,50	63,29	170,79
Podturn	69,27	12,20	81,47	30,70	-	30,70
Črmošnjice	40,38	3,80	44,18	61,90	14,40	76,30
Črnomelj	30,85	28,45	59,30	315,70	22,25	337,95
Trebnje	2,41	2,35	4,76	108,50	84,40	192,90
SKUPAJ	235,38	83,82	319,20	886,10	206,17	1092,27

3. Program graditve gozdnih cest za 10 letno obdobje

Na novomeškem gozdnogospodarskem območju se v pogledu gozdnih komunikacij srečujemo še vedno s precejšnjimi problemi. Gostota gozdnih cest, kot vidimo iz prejšnjega poglavja, je še daleč od predvidenega slovenskega poprečja. Novograjeni kilometri

dvignejo gostoto le za nekaj desetink ali celo stotink m/ha. Dogodilo se je celo, da je gostota padla kljub novim kilometrom, ker se je povečala površina gozdov v novih ureditvenih elaboratih.

Predvojna dediščina gozdnih cest je bila le skromna. Nasledili pa smo precej tras opuščenih gozdnih železnic. Mnoge smo že razširili, druge pa s pridom uporabljamo še danes pri gradnji novih cest.

Razdrobljena zasebna posest, nizke zaloge v teh gozdovih, neizkoriščen etat v nekaterih primerih in še kup drugih neugodnih pojavov, ki spremljajo gospodarjenje z zasebnimi gozdovi, onemogočajo zbiranje sredstev za gradnjo cest v teh gozdovih.

Velike potrebe po naložbah tudi v druge veje gozdarstva onemogočajo večje oddvojitve denarja za gradnjo cest. Razmeroma težak kraški teren v roškem predelu podražuje gradnjo, zato z dodeljenimi sredstvi zgradimo manj kilometrov. Nemalokrat nam nasprotno v nižinskih predelih primanjkuje ustreznega materiala za utrditev. Zato za drage prevoze porabimo največ denarja. Pomanjkanje kamnolomov z ustreznim materialom onemogoča gradnjo zgornjega ustroja na sodoben način.

Odhajanje delavcev v tujino ima za posledico nestalnost delovnih skupin. Tisti, ki ostanejo, pa zahtevajo višje zaslužke.

Razvoj in možnost nabave kmetijske mehanizacije zmanjšuje število konj na kmetijah, kar povzroča dražje spravilo s konjsko vleko. Zaradi dragega spravila težimo k večji gostoti tudi v manj bogatih gozdovih. Doba vračanja vloženega kapitala je zato daljša in ekonomičnost gradnje postaja vprašanje.

Optimalna gostota v nekaterih predelih je še vedno vprašanje. Če pa že gradimo, kje naj gradimo? Koliko naj damo za gradnjo v zasebnih gozdovih? Naj utemeljujemo gradnjo le z etatom, ali z gojitvenimi posegi? Potrebne so študije, analize, elaborati, če hočemo najti dobre rešitve. To je obsežno vprašanje, na katerega je večkrat težko dati najboljši odgovor.

Vsi ti in še kup drugih momentov vplivajo na to, da je km nove gozdne ceste, kljub uporabi mehanizacije še vedno drag. Na srečo pa gre razvoj tudi na tem področju z velikimi skoki naprej. To nam daje upanje, da bo tudi pri gradnji cest

prišlo še do določenih izboljšav. Čaka nas še uvedba strojev za gradnjo zgornjega ustroja in gradnja stabilizacijskih cest. Ti in še gotovi drugi prijemi, bodo ugodno vplivali na ceno novega km in jo bodo vsaj do neke meje tiščali navzdol. Nove nakladalne naprave, ki povečujejo produktivnost cest in zgibni traktorji pa bodo zmanjšali zahteve po gostoti cest, zato lahko upamo, da nam sedanja prenizka gostota ne bo resno zavirala gozdne proizvodnje.

Skupna dolžina cest, katere so predlagane za gradnjo v obdobju območnega načrta znaša 100 km. Za osnovo predlaganih gradenj nam je služila analiza zgrajenih cest v obdobju 1966-1970. Za to obdobje lahko rečemo, da nam realno služi za osnovo zato, ker je bila gradnja v tem času dokaj ustaljena in višina sredstev dodeljena pač po možnostih podjetja. Ne moremo vzeti za osnovo potrebo po cestah, oz. zaželeno gostoto leta 1980, na primer 15 m/ha, ker bi potem morali zgraditi 487 km novih cest. To je neizvedljivo, ker tega ne bi prenesla finančna zmogljivost podjetja. Pač pa nameravamo gradnje s približno enakim tempom nadaljevati.

Z analizo gradenj v obdobju 1966-1970 smo prišli do podatkov, da smo letno porabili sredstev v vrednosti za okrog 8 km novogradnje, oziroma smo za ta denar dobili letno okrog 10 km novih cest, ker so bile nekatere ceste cenejše (razširitve ali rekonstrukcije) kot novogradnje.

Na osnovi predhodne ugotovitve smo prišli do zaključka, da predlagamo za gradnjo v 10 letnem obdobju 100 km cest.

Vsekakor upravičeno pričakujemo, da se bo povečala tudi produktivna dolžina tako imenovanih krajevni cest. Tako pričakovane opravičujejo že sedaj porajajoče se nove krajevne ceste, ki se skoraj obvezno gradijo s prispevkom gozdnega gospodarstva. Tak prispevek se največkrat daje v obliki materialnih dajatev kot so material za utrditev, opravljanje strojnih in minerskih del ter prevozov. Velikokrat pa prispevamo svoj del v obliki projekta za ceste. Težko je predvideti kakšna bo ta dolžina, predstavljamo pa si ob dosedanjih izkušnjah, da bo znašala okrog 20 km. Tudi to dolžino smo sorazmerno razdelili po gozdnih obratih zaradi izračuna bodoče gostote.

Podrobnejšo sliko o predlaganih gradnjah nam prikaže naslednja tabela.

BUDOČA OOPRTOST GOZDOV

Gozdni obrat	Dolžina cest v km										Gostota m/ha	
	Gozdne			Javne			Gozdne+javne					
	Produktivne			Produktivne								
	SLP	ZS	Skupaj	SLP	ZS	Skupaj	SLP	ZS	Skupaj	SLP		ZS
ČRMOŠNJIČE	68,56	0,93	69,49	10,27	21,60	31,87	78,83	22,53	101,36	14,91	6,74	11,75
ČRHOMELJ	58,54	16,70	75,24	16,15	99,25	115,40	74,69	115,95	190,64	12,91	7,23	8,73
NOVO MESTO	47,84	16,30	64,14	22,93	79,90	102,83	70,77	95,20	166,97	12,00	7,70	9,08
PODUREN	87,13	6,35	93,48	3,50	8,70	12,20	90,63	15,05	105,68	19,34	8,95	16,60
STRAŽA	80,28	8,05	88,33	6,09	59,60	65,69	86,37	67,65	154,02	17,95	5,96	9,53
TREBNJE	0,50	2,94	3,44	8,10	91,10	99,20	8,60	94,04	102,64	11,39	12,76	12,63
SKUPAJ :	342,85	51,27	394,12	67,04	360,15	427,19	409,89	411,42	821,31	15,06	7,87	10,33

Letni obseg gradenj bo po predvidevanjih znašal 1/10 celotnega programa, to je 10 km, produktivna dolžina krajevnih cest pa se bo predvidoma zvišala letno za okrog 2 km.

Kot neobvezni del programa je predvideno tudi asfaltiranje ceste Rožek-tretji ovinek v dolžini 4 km na GO Podturn.

4. Bodoče stanje odprtosti gozdov

Vzporedno z večanjem dolžine gozdnih cest se bo sorazmerno dvigala tudi odprtost gozdov. Imeti pa moramo pred očmi, da se gostota dviga le počasi in bo potrebno še veliko denarja za gradnjo cest, preden bomo dosegli gostoto cestnega omrežja okrog 30 m/ha, kar bi naj zadoščalo za slovenske razmere. Sploh pa je optimalna gostota še vedno vsaj do neke mere odprto vprašanje. Teorija nas sicer uči, da je optimalna gostota dosežena takrat, ko so doseženi minimalni stroški transporta, gradnje in vzdrževanja.

Vendar je treba pri takem računu, ki bazira na stroških transporta gradnje in vzdrževanja upoštevati, da cesta ni samo sredstvo za izkoriščanje gozda, ampak tudi sredstvo, ki omogoča intenzivno gospodarjenje na sploh ne pa samo v fazi transporta. Zelo širok odgovor za optimalno gostoto bi morda bil ta, da je optimalna gostota cest dosežena takrat, ko je omogočeno v gozdu intenzivno gospodarjenje na sodoben način. Koliko pa naj bo cest na ha? To je stvar študije posameznega predela. Njegova konfiguracija, možnost dostopa današnjim transportnim sredstvom in kvaliteta gozda naj vpliva na gostoto cest. Zgibni traktorji so prinesli precej novega k razmišljanju o optimalni gostoti. Po nekkih podatkih zadostuje že 20 m/ha za spravilo z zgibnim traktorjem. Seveda za terene, ki so njemu dostopni. Za težko dostopne kraške terene pa lahko mirno trdimo, da bo tudi 30 m cest na ha še premalo.

Iz naših podatkov vidimo, da nam problem morebitne prevelike gostote še ne dela preglavic, ker se ta tako počasi dviguje.

Gostoto, ki jo bomo predvidoma imeli v letu 1980, ko bo na novo zgrajenih okrog 120 km cest, od tega 116 km produktivnih nam prikaže naslednja tabela:

Preprost račun nam prikaže naslednji dvig gostote:

GO	Sedanja gost.m/ha			Bodoča gost.m/ha			Dvig gost.m/ha		
	SLP	ZAS	Skupaj	SLP	ZAS	Skupaj	SLP	ZAS	Skup.
Črmošnj.	10,03	5,63	8,33	14,91	6,74	11,75	4,88	1,11	3,42
Črnomelj	10,35	6,35	7,41	12,91	7,23	8,73	2,56	0,88	1,32
Novo m.	10,51	7,02	8,14	12,00	7,70	9,08	1,49	0,68	0,94
Podturn	16,85	7,46	14,37	19,34	8,95	16,60	2,49	1,49	2,37
Straža	14,38	5,50	8,15	17,95	5,96	9,53	3,57	0,46	1,38
Trebnje	11,39	12,22	12,14	11,39	12,76	12,63	-	0,54	0,49
Skupaj:	12,18	7,14	8,87	15,06	7,87	10,33	2,88	0,73	1,46

Razlaga tabele ni potrebna, ker je že iz številk razvidno, da bomo imeli tudi v letu 1980 kljub velikim naporom pri gradnji še vedno majhno gostoto. Pripominjamo pa lahko to, da nam tabela prikazuje poprečje obrata, zato lahko sklepamo, kar vemo tudi iz prakse, da imamo nekatere predele, kjer so bogatejši gozdovi že primerno odprte, posamezni predeli pa so še popolnoma zaprti.

V pogledu vzdrževanja je predvideno v območnem načrtu, da ga bomo čimbolj mehanizirali in s tem dvignili njegovo kvaliteto. Stroški vzdrževanja bodo kljub vsemu še vedno rastli, ker se večajo dolžine cest, upamo pa, da bodo stroški na km nižji.

Ker smo sedaj že v tretjem letu izvajanja območnega načrta lahko zato ugotovimo, da se ga zaenkrat kar lepo držimo in zato tudi upamo, da ga bomo izpolnili.

Upam, da bo s tem povzetkom območnega načrta vsaj deloma pojasnjena problematika v pogledu stanja gozdnih cest širšemu krogu članov kolektiva, saj tak je bil tudi namen tega prispevka.

Danilo Kure, dipl. ing.

xXx

POROČILO KOMISIJ NOVOLESA IN GG ZA INTEGRACIJO NOVOLESA IN GG

Dne 26. 1. 1973 sta se sestali komisiji na občinskem komiteju ZK Novo mesto z namenom izmenjave in uskladitve negativnih in pozitivnih stališč morebitne integracije Novolesa in GG. Glede na to, da je bila s strani GG-ja postavljena negativna ocena te integracije, sta komisiji sprejeli naslednja skupna

s t a l i š č a :

1. Predloženega materiala se naj ne obravnava na kolektivnih sestankih obeh partnerjev. Zaradi tega ker ni enotnih gledanj na vse pozitivne in negativne plati integracije.
2. Komisiji naj še naprej kontinuirano sodelujeta pri razčiščevanju dilem, ki se pojavljajo predvsem s strani GG.
3. Kot prvi korak za morebitno integracijo, se naj pristopi k poslovno-tehničnemu sodelovanju med Novolesom in GG, kakor tudi pri sodelovanju na drugih interesnih področjih.
4. O sprejetih stališčih se naj informirajo organi samoupravljanja obeh podjetij.

xXx